

ÚJ KELET

FÜGGETLEN HETILAP - ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: DR. MARTON ERNŐ ז"ל

24 oldal ■ 12.00 sekel, Eiláton 10,50 sekel ■ 20600. szám ■ 2015. április 2. csütörtök ■ 5775. niszán 14.

TÚL A HATOK ÉS IRÁN KÖZÖTT FOLYÓ MEGBESZÉLÉSEK HATÁRIDEJÉN ELLENTMONDÓ JELENTÉSEK LAUSANNE-BÓL

A svájci Lausanne-ban szerdára virradóra kitűzött határidejéhez érkezett a "Hatok" – a Biztonsági Tanács öt állandó tagja: az Egyesült Államok, Oroszország, Kína, Nagy-Britannia, Franciaország és Németország – valamint az Iráni Iszlám Köztársaság diplomatái, majd külügyminiszterei között lefolyt megbeszélés-sorozat.

Az egyes résztvevők és hírügynökségek által kiadott jelentések ellentmondóak.

Annyi biztos, hogy kedden este végső keretegyezményt nem írtak alá. A megbeszélések lapzárta után követően szerda reggel szakértői szinten folytatódnak, és júniusban végső egyezményre érnek véget.

Szergej Lavrov orosz külügyminiszter úgy nyilatkozott, hogy a fő kérdésekben megállapodás született, és a közeli napokban "egyetértési egyezményt" fogalmaznak meg a tárgyaló felek. Több, a megbeszélésen jelen lévő diplomata ezt cáfolta.

Az Egyesült Államok hivatalosan még nem reagált a fejleményekre, de a washingtoni Nemzetbiztonsági Tanács szóvivője szerint Obama elnök video-konferencián vitatta meg a tárgyalások részleteit biztonsági tanácsadóival.

Név nélkül nyilatkozott amerikai diplomata szerint nem sikerült megegyezésre jutni valamennyi kérdésben, ugyanakkor az Egyesült Államok külügyminisztériumi szóvivője,

Marie Harf szerint az elért haladás elégséges garancia a folytatáshoz, de számos nehézséget kell még áthidalni.

A nyugati hatalmak döntő fontosságúnak tartják, hogy Irán belemenjen az alacsony dúsítású uránkészlet külföldre küldésébe. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Franciaország, Németország, Oroszország és Kína szeretné legalább 10 évre felfüggeszteni Irán nukleáris tevékenységének legérzékenyebb részét. Irán kizárta, hogy urániumkészleteit külföldre küldje, hogy ott ellenőrzött körülmények között a polgári felhasználáshoz szükséges mértékűre dúsítsák. Ezzel gyakorlatilag fenntartja magának a jogot a dúsításhoz, ami a megállapodás egyik legnagyobb akadály.

Irán külügyminisztere, Mohamad Dzsavad Zarif szerdán hajnalban úgy nyilatkozott, hogy „elég sokat értek el”, és reggel már megkezdik a megállapodás-tervezet fogalmazását.

Nagy-Britannia, Németország és Franciaország szerda reggelig nem reagált, de Laurent Fabius francia külügyminiszter elhagyta Lausanne-t, és csak akkor tér vissza, ha szükséges.

Az Izraeli Rádió kiküldött tudósítói úgy vélik, hogy a megbeszélések végeztével semmilyen hivatalos egyezményt nem írnak alá, legfeljebb szóbeli nyilatkozatot tesznek közzé.

Netanjáhu miniszterelnök, az Iránnal folytatott nukleáris tárgyalások egyik legélesebb kritikusa veszélyesnek tartja, ha a hatok és Irán aláírnak

egy megállapodást az iszlám köztársaság vitatott atomprogramjáról. Szerinte még az is jobb, ha egyáltalán nem születik megállapodás, a szankciókat pedig annak fejében oldják föl, ha Irán betartja az atomprogramjával szemben támasztott követeléseket.

Izraeli vélekedés szerint a keretegyezmény jelentős nyugati engedményekkel és lemondásokkal jöhet létre, ami igen nagy veszélyt jelent elsősorban Izrael számára.

„A Lausanne – Teherán – Jemen háromszög igen veszélyes az egész emberiség számára” – jelentette ki Benjamin Netanjáhu miniszterelnök, célozva Iránnak, mint „atom-küszöbön” álló hatalomnak a Jemenben, Szíriában és másutt folytatott katonai beavatkozására, amelynek célja domináns szerep megszerzése az egész Közel-Keleten.

Lausanne-i források szerint a keretegyezményben a Fordo-i atomreaktorban 500, Natanzban 6000 gyorsító centrifugát engedélyeznének Irán számára. Szakértők szerint a legfőbb probléma abban áll, hogy Irán könnyen kijátszhatja a megegyezésben kikötött korlátozások nemzetközi ellenőrzését. **Halmos L.**

EHETI LAPSZÁMUNKBÓL:

- * Szövetség első látásra (3. oldal)
- * Magyar-izraeli óvoda Bat Jamban (4. oldal)
- * A járatos ember (9. oldal)
- * Máme lusen (10. oldal)
- * Űrnyelv (11. oldal)
- * Mimuna, te édes! (12. oldal)
- * Fitten még a szülés is könnyebb (14. oldal)
- * Egy színésznő útja (17. oldal)
- * Egy orvos, aki megelőzte a korát (18. oldal)

HIRDETÉS ÉS ELŐFIZETÉS

ÜGYEKBE HÍVJA
GEORG EDRI

A 050/534-5041-ES TELEFONSZÁMON.

14

02/04/2015

אוקלט סופ"ט

Választások után: Nem csillapodó indulatok

Egy héttel a választások után még mindig forrnak az indulatok Izraelben. Még a választások előtt, március 7-én, szombaton este a Cionista tábor Rabin téri nagygyűlésén felszólalt Jair Garbuz, ismert baloldali festő és publicista. Beszédében, melyet most már mint a „Csak maroknyian” beszédnek neveznek, többek közt ezt mondta: „Azt mondták nekünk, és azt akarták, hogy higgyük is el, hogy a gyilkos, aki megölte a miniszterelnököt [Jichak Rabint] csak egy maroknyi, ábrándokat kergető embert képvisel ... és azt is mondták, hogy a tolvajok és a korrupciósak is csak maroknyian vannak ... a talizmánokat csókolgatók, a bálványimádók, a szentek sírjai előtt leborulók is csak maroknyian vannak. Ha így van, akkor hogy lehet az, hogy ez a maroknyi kisebbség uralkodik rajtunk? Hogy lehet, hogy észrevétlenül a maroknyi emberből többség lett?”

Jair Garbuz ezekért a szavakért, főleg a „talizmánokat csókolgatók és a szentek sírjai előtt leborulók” kifejezésért nagyon sok kritikát kapott bal- és jobboldali politikusoktól egyaránt. Rasszistának és lekezelőnek nevezték. „Az izraeli

baloldal erkölcsi romlása a gyűlölet új mélységeit éri el” – írta az egyik hozzászóló. Egy másik szerint: „Ha ezeket a szavakat a melegekre, arabokra vagy bármelyik más csoportra használták volna, akkor azok mindjárt az újságok címlapjára kerültek volna. Ezen túl is megcsókoljuk a mezuzákat, nem változtattok meg minket. Talán számodra primitívek vagyunk, te viszont egyszerűen egy undorító rasszista újságíró vagy.”

Ez az ügy újra a köztudatba hozta az askenázi (a kelet-európai eredetű) és a szfaradi (az arab országokból érkező) zsidók régi ellentétét, és ennek politikai vetületét. Izrael első három évtizedében folyamatosan a Munkáspárt volt hatalmon mely leginkább a Kelet-Európából, Oroszországból és Lengyelországból az államalapítás előtt érkezett bevándorlók szocialista irányultságú pártja volt. 1977 óta viszont kisebb megszakításokkal a Likud párt van hatalmon, mely többek közt a keleti, szfaradi zsidók képviseletét vállalja fel. Ezzel együtt, a Likud ismert vezetői, Menahem Begin, Ariel Saron és Benjamin Netanjahu askenázi származásúak. A val-

lások pártokban is megfigyelhető ez a törés, 1984 óta a Sasz párt képviseli a hagyományhű szfaradi választókat.

Ma az Izraelben született zsidó gyerekek mintegy negyede születik „vegyes”, azaz askenázi és szfaradi őstörök is tartalmazó családban. Negyven éve ez a szám csak öt százalék volt. Tehát az etnikai elkülönülés lassan megszűnik, de ez nem mindig jár együtt a gazdasági-szociális különbségek csökkenésével. Ezért, különösen a választások idején, újra felüti a fejét az „eticizmus ördöge”, azaz az askenázi-szfaradi ellentét.

A választásokat megelőző hetekben a közvélemény és a média egy része számára úgy tűnt, hogy a választások komoly változásokat fognak hozni és a baloldal előretörésére lehet számítani. Mint-hogy ez nem történt meg, többen akik ebben reménykedtek, csalódottságuknak adtak hangot. Ez gyakran nagyon durva hangnemet ütött meg és persze az erre érkező reakciók sem adták alább.

Az ismert író Alona Kimchi, aki öt éves korában érkezett családjával Ukrajnából Izraelbe, a következő Facebook bejegyzést írta

közvetlenül a választások után: „Minden népnek olyan kormánya van, amit megérdemel. Éljen a butaság a gonoszság és a hamis tudat. Igyatok ciánt (...) ősemberek. Győztetek. Csak a halál ment meg majd önmagatoktól”. Természetesen az erre a bejegyzésre reagálók sem maradtak adósak. Szemére vetették, hogy gőgös, rasszista, antidemokratikus, mert nem ismeri el a nép akaratát. Alona Kimchi a bejegyzést rövid idő múlva törölte és beismerte, hogy talán a megfogalmazás szélsőséges volt, de a bejegyzését hirtelen felindulásában írta.

Míg a baloldaliak a csalódottságának általában a közösségi médiában adtak hangot, addig egy jobboldali aktivista a tettek mezejére lépett: Jehonatan Gefen ismert író a saját házában támadta meg, baloldalnak és árulónak nevezte, egy tojást is dobott rá, majd elmenekült. Pár nappal később Ahinoam Nini énekesnőt a repülőtéren fenyegették meg azzal, hogy vele is elbánnak, mint Jehonatan Gefennel.

Dan Diamant
zsido.com

Elítélte Gázát az Amnesty International

Frissen közölt jelentésében arról számolt be az Amnesty International, hogy a tavaly nyáron kirobbant konfliktusban indított palesztin rakétatűz több civil életét követelte a Gázai övezetben, mint Izraelben. A nem irányított lövedékeket nem lehet megfelelően eljuttatni a kitérített cél felé, így számos esetben a rakéták Gázán belül landoltak a célba vett izraeli területek helyett.

A nemzetközi jog értelmében háborús bűntettnek minősül a nem irányítható fegyverek használata.

„A palesztin felfegyverzett csapatok, köztük a Hamasz felfegyverzett alakulata, ismétlődően törvénytelen támadásokat indítottak a konfliktus során és civil embereket gyilkoltak meg, sérüléseket okoztak közöttük” – írta közleményében Philip Luther, az Amnesty International Közel-Kelet és Észak-Afrika programjának igazgatója. „Ilyen támadások indításával a nemzetközi jog kirívó megsértésének magatartását tanúsították, ami súlyos következményekkel járt a civilekkel szemben

mind Izraelben, mind a Gázai övezetben”.

Luther felhívta a figyelmet arra, hogy: „a palesztin fegyveres csoportoknak véget kell vetniük a civilek elleni és válogatás nélküli támadásoknak. Minden ésszerű óvintézkedést meg kell tenniük, hogy az ilyen jellegű támadásoktól megvédjék a Gázai övezetben élő civileket. Ez magába foglal minden olyan lehetséges intézkedést, amivel képesek elérni, hogy harcosok és fegyveresek elkerüljék a sűrűn lakott területeket.”

A tavalyi konfliktusban hat izraeli civil vesztette életét és legkevesebb 1 585 palesztin, köztük több mint 530 gyermek halt meg Gázában, az Amnesty jelentése szerint. Továbbá megközelítőleg 16 245 otthon semmisült meg vagy vált lakhatatlanná izraeli támadások következtében. Ezek

közül néhányat szintén háborús bűntettnek minősített a szervezet.

„Tagadhatatlan a konfliktus során végrehajtott izraeli támadások pusztító hatása a palesztin civilekkel szemben, ugyanakkor az egyik fél által elkövetett jogsértések soha nem igazolhatják az ellenfél részéről tett jogsértéseket” – mondta Luther, aki arra szólította fel mindkét felet, hogy működjenek együtt az ENSZ vizsgálóbizottságával és a Nemzetközi Bírósággal. **MTI**

SZÖVETSÉG ELSŐ LÁTÁSRA

Izrael és az Egyesült Államok kapcsolata

Az Egyesült Államok és Izrael szövetségesek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a két ország között nincs vita. A múltban is többször volt példa arra, hogy Izrael önállóan cselekedett, ha nem volt más választása. Cikkünkben ennek a különleges kapcsolatnak a történetét tekintjük át.

Benjamin Netanjahu, március 3-i beszéde az amerikai kongresszus két házának együttes ülésén előtérbe helyezte Izrael és az Egyesült Államok különleges viszonyának a kérdését. Az Egyesült Államok természetesen nem csak az elnököt jelenti, hanem a különböző minisztériumokat, a törvényhozás két házát, és ezeknek nem mindig egyezik a véleményük, vagy éppen az érdekeik egy-egy kérdés kapcsán. Manapság Izrael és az Egyesült Államok nagyon szoros, különleges kapcsolatban van egymással, de még így sem értenek mindig mindenben egyet.

Az izraeli-amerikai kapcsolatok nagyon régi múltra tekintenek vissza. Netanjahu a beszédében a Tórából idézte Mózes szavait, és az amerikai Kongresszus épületében levő Mózes domborműre mutatott. A XVIII. század végén, az amerikai szabadságharcosok az egyiptomi kivonulás történetével azonosultak: III. György korabeli angol király volt a fáraó, az Atlanti-óceán a Vörös-tenger és George Washington lett Mózes, a szabadító és a törvényadó. Az Egyesült Államok nagy pecsétjének első változatán, melyet végül nem fogadtak el, azt a jelenetet ábrázolták, melyen a zsidók átkelnek a Vörös-tengeren, Mózes felemeli a kezét és vele szemben a fáraó a seregével együtt a tengerbe vész.

A második amerikai elnök, John Adams 1819-ben Mordechai Manuel Noah-nak (portugál eredetű amerikai zsidó drámaíró és politikus) írt levelében így fogalmazott: „Őszintén kívánom, hogy a zsidók térjenek vissza és foglalják el Júdeát, és újra önálló nemzetté váljanak”. Ennek a nagyon korai cionistapárti nyilatkozatnak a háttérében az az elképzelés állt, hogy amennyiben a zsidók önálló, szabad nemzet lesznek, akkor

GOLDA MEIR ÉS RICHARD NIXON TÁRGYALÁSA 1973-BAN

felismerik majd a keresztény hit „igazságát”.

1922 júniusában az amerikai kongresszus mindkét háza jóváhagyta az ún. Lodge-Fish határozatot, melyben támogatásukról biztosították a zsidó nemzeti otthon eszméjét a Balfour-nyilatkozat szellemében. Pár hónappal később az akkori elnök, Warren Harding aláírta ezt a határozatot. Mindez persze nem vezetett semmilyen gyakorlati lépéshez. 1924-ben az Egyesült Államok elismerte a palesztinai brit mandátumot. Ez a lépés egyrészt a cionizmus támogatását jelentette, másrészt viszont megakadályozta, hogy az Egyesült Államok beavatkozzon a Brit Birodalom Palesztina politikájába. Ez különösen az 1930-as években lett kritikus, amikor ez a politika a zsidó bevándorlás és földvásárlás drasztikus korlátozását jelentette, éppen a náci fenyegetés idején.

A második világháború alatt az Egyesült Államok is érdeklődni kezdett az arab olaj iránt, ami természetesen magával hozta a cionista eszme támogatásának csökkenését. Az amerikai elnök, Franklin Delano Roosevelt eleinte a cionizmust támogató nyilatkozatokat tett, például: „Erec Izraelt szögesdróttal körül kell venni aztán eltávolítani onnan az arabokat (...) van elég hely, ahová el lehet őket vinni (...) adunk nekik Szíriában Aleppo mellett területeket”. Később viszont a cionizmust irreális eszmének nyilvánította. A cionizmust üdvözlő nyilvános nyilatkozatokkal együtt az arab politikusoknak küldött

titkos leveleiben megnyugtatta őket, hogy a gyakorlatban semmit se fog majd tenni a cionizmus ügyéért.

Tettek helyett szavak

Amikor a Balfour-nyilatkozat 25. évfordulóján, 1942 novemberében, 66 szenátor és 182 képviselő arra szólította fel Rooseveltet, hogy fejezze ki támogatását a Balfour-nyilatkozat iránt, a külügyminisztérium ezt ellenezte. Az elnök végül egyszerűen nem reagált a felhívásra. 1944-ben az amerikai kongresszusban két próbálkozás is volt a palesztinai zsidó állam támogatása ügyében, de ezek rendre megbuktak a had- és külügyminisztérium ellenállásán. 1945-ben a jaltai konferencia után Roosevelt találkozott Ibn Szaud királlyal az amerikai Quincy hadihajó fedélzetén. Roosevelttel biztosította Ibn Szaudot, hogy az 1924-es brit-amerikai megegyezés szellemében fog eljárni, azaz nem avatkozik a palesztinai ügyekbe.

1945 áprilisában, Roosevelttel halála után az alelnök, Harry Truman került az elnöki székbe. Az ő elnöksége idején szűnt meg a palesztinai brit mandátum, és az amerikai kormányzat belső vitái ebben az ügyben sorsdöntőek voltak.

Bár az Egyesült Államok 1947 novemberében Palesztina felosztása, azaz egy zsidó állam megalapítása mellett szavazott, ahogy a következő hónapokban a palesztinai harcok fokozódtak, a korábbi arabbarát politika kö-

vetői egyre inkább hallatták a hangjukat. Fő szószólójuk a világháborús hős, az akkori külügyminiszter, George Marshall volt. A külügyminisztérium szinte teljes stábjára ellenezte a zsidó állam elismerését, mivel az arab országokkal való kapcsolatokat sokkal fontosabbnak tartották, mint a palesztinai és az európai zsidók sorsát. Truman viszont a cionizmus mellett állt ki, egyes vélemények szerint azért is, mert 1948 elnökválasztási év volt, és a zsidó szavazatokra számított.

1948 március 19-én az Egyesült Államok ENSZ követe, Warren Austin bejelentette, hogy az Egyesült Államok szerint a négy hónappal azelőtt született palesztinai felosztási terv „nem életképes”. Másnap a külügyminiszter George Marshall úgy nyilatkozott: „csak Palesztina ENSZ felügyelet alá helyezésével lehet a súlyos palesztinai helyzetet kezelni”, ez viszont gyakorlatilag a Palesztinát felosztó ENSZ határozat érvénytelenítését jelentette volna. Mint az iratokból később kiderült, mindez Truman elnök tudta nélkül történt, egyfajta belső összeesküvés volt. Truman végül néhány nap múlva egy olyan kompromisszumos nyilatkozatot tett, melyben egyrészt támogatja az ENSZ felügyeletet, másrészt a felosztási tervet is érvényben tartja. Érdeemes megjegyezni, hogy az Egyesült Államok politikájában bekövetkezett fordulatának nagy szerepe volt abban, hogy a palesztinai zsidó vezetés feladta a főként védekezésre épülő harcmódorát és 1948. április elején ellentámadásba ment át.

Új állam, régi barát

1948. május 14-én Izrael kikiáltása után 11 perccel, Truman elnök elismerte az új államot. Annyira siettek, hogy a gépelt fogalmazványon az állt „zsidó állam” és ezt kézírással javították ki „Izrael Államára”. Ezzel együtt, az Egyesült Államok a függetlenségi háború végéig nem oldotta fel az 1947 decemberétől érvényben levő fegyverembargóját.

Az 1950-es években Izraelnek nem volt lényeges szerepe az amerikai politikában.

Folytatás a 4. oldalon

Hová kerülnek a cédulák a Siratófal rései közül?

Jeruzsálemben a Második Szentély egy óriási mesterséges teraszon állt, melyet hatalmas faragott kövek tartottak. A Kotel, másnéven a Siratófal, nem más mint a Templomhegy nyugati támfalának az a szabad része, amelyik legközelebb esik ahhoz a helyhez, ahol a Szentély állt. Ma ez a zsidóság legszentebb helye.

Szinte minden látogató, zsidók és nem zsidók egyaránt, cédulát helyeznek el a kétezer éves kövek rései közé, melyre imákat, kívánásaikat, vágyaikat írják, bízva abban, hogy ezek beteljesülnek. Nem kell ehhez hívőnek lenni, a hely szelleme mindenkire hatással van.

Vajon mi lesz a sok ezer ott elhelyezett cédulával?

Évente kétszer, Peszách illetve az Őszi ünnepek előtt nagytakarítást rendeznek a Kotelnél. Ennek keretében az összes cédulát kiszedik a fal rései közül és nagy zsákokba gyűjtik.

A videóban mely a tavalyi nagytakarítás idején készült, Jehosua Rachamim elmondja, hogy negyven éve naponta ott imádkozik a Kotelnél és ilyenkor segít a cédulákat összeszedni.

David Hakohen rabbi egy megható történetet mesél el egy apáról, aki Londonból érkezett és rossz kapcsolatban volt a fiával. A falba tett cédulájában többek közt azt írta, hogy már nagyon hiányzik neki a fia, és szeretne végre ismét találkozni vele. Valamivel később

a fia is ott járt és elhatározta, hogy kivesz egy cédulát, találmra, és azt tekinti majd égi útmutatásnak. Természetesen az apja cédulája került a kezébe...

Smuel Rabinovitz rabbi elmondta, hogy a cédulákat elviszik az Olajfák Hegyére a zsidó temetőbe és ott eltemetik, ügyelve arra, hogy senki se lássa meg, hogy mi van a cédulákra

írva, hiszen ezek csak a cédula írójára és a Teremtőre tartoznak.

A nagytakarítás után a Peszách napjaiban a Kotelnél a hagyományos Kohaniták áldása szertartásra is sor kerül.

Dan Diamant
idegenvezető
050/790-1029

AZ ELNÖKI CÉDULA NEM JUTOTT EL AZ OLAJFÁK HEGYÉRE

Uram, védd meg a családom és engem. Bocsásd meg a bűneimet, s vezess a gőg és a kétségbeesés ellen. Adj bölcsességet a helyes és igaz cselekedetek elvégzéséhez. És tégy akaratod eszközévé - ez állt Barack Obama, 2008-as céduláján, amit a Kotelnél helyezett el.

A demokrata elnökjelölt a King David szaloda papírjára jegyezte fel a teremtőhöz címzett imáját, majd a hagyomány szerint a Siratófal köveinek egyik résebe rejtette. Ám az ima nem sokáig maradhatott titokban: az újságírók másnapra az egész világ elé tárták a gondolatait. A fényképen is közzétett cetli minden bizonnyal eredeti, mert a kézírás megegyezik a korábban a Jad Vasjem emlékkönyvébe bejegyzett Obama-üzenet kézírásával.

Obama alig hagyta el a szent helyet, egy

jesivában tanuló vallásos fiatalember a helyre sietett, és a kérdéses köveknél kivett vagy húsz összehajtogatott papírlapot. Ezután egy sarokban átvizsgálta őket, amíg rá nem bukkant az angol nyelvű kérésre. Azonnal felkínálta pénzért a két legnagyobb példányszámú napilapnak, amelyek egyike ráállt az alkura. A vallásos fiatalember az újságíró kérdésére azt felelte, hogy a jóisten már úgyis látta a cetlit, tehát nincs jelentősége a falból történő kivételnek. Maga az újságíró azzal hessegette el a mások magánéletébe történő beavatkozás vádját, hogy ha nem ő, akkor valaki más megjelentette volna a szöveget.

Másként vélekedik az esetről Shmuel Rabinovitz, a Siratófal rabbija. Szerinte súlyos, példátlan bűnt követett el a cédula kivevője, mivel tilos (pláne pénzért) elragadni az ember teremtőjéhez címzett szavait. **MTI**

Folytatás a 3. oldalról

Amikor 1956-ban Anglia, Franciaország és Izrael megtámadta Egyiptomot a Szuezi-csatorna átlamosítása után, akkor az Egyesült Államok (a Szovjetunióval közösen) ultimátumban követelte a csapatok visszavonását. Dávid Ben Gurionnak nem volt más választása, mint ezt végrehajtani, cserébe Izrael szabad hajózást nyert az Eilati-öbölben, és a Sínai-félszigeten ENSZ csapatokat helyeztek el.

Míg az Izrael megalakulása utáni első mintegy 15 évben az Egyesült Államok megpróbálta megőrizni semleges szerepét a

Közél-Keleten, Johnson elnöksége alatt Izrael-barát fordulat történt az amerikai külpolitikában. Ezzel együtt az izraeli vezetés többször az amerikai vélemény figyelembevételére döntött.

1967 májusában Egyiptom elrendelte az ENSZ csapatok kivonását a Sínai-félszigetről, majd lezárta az Eilati-öböl déli bejáratát a Sarm El Sejk erődnél. Abban az időben Izrael Iránból importálta a kőolajat, mely ezen az útvonalon érkezett. Az amerikai kormányzat szerette volna megakadályozni a háború kitörését, mely destabilizálhatná a térséget. Ugyanakkor semmilyen gyakorlati lépést nem ajánlott a tengeri blokádnak felszámolására. Az izraeli kormány végül a megelőző háború mellett döntött, melynek során hat nap alatt legyőzte az arab hadseregeket és elfoglalta a Sínai-félszigetet, Júdeát, Somront és a Golán-fennsíkot.

Az 1973-as jom kipuri háború előtti napokban Golda Meir izraeli miniszterelnök asszony nehéz döntés előtt állt. Mint azt titkos dokumentumok is igazolják, az akkori amerikai külügyminiszter, Henry Kissinger kategorikusan megtiltotta Izraelnek, hogy megelőző csapást mérjen a háborúra készülő arab erőkre. Kissinger abban bízott, hogy nyomásgyakorlással meg tudja előzni a háborút. Ez a véleménye végzetes tévedésnek bizonyult. Golda Meir nem rendelte el a megelőző csapást, és a mozgósítást is csak az utolsó pillanatban kezdték meg. Bár a jom kipuri háborúban Izrael végül győzedelmeskedett az eredmény katasztrofális volt, majdnem háromezer izraeli áldozat, gazdasági és politikai válság.

1981 június 7-én izraeli repülőgépek megtámadták és megsemmisítették a Bagdad melletti Osirak atomreaktort. Miként az izraeli miniszterelnök, Menachem Begin

kijelentette: „Az én időmben nem lesz második holokauszt”. A támadást hatalmas nemzetközi felháborodás követte. Az Egyesült Államok is elítélte Izraelt, és büntetésképpen egy időre felfüggesztették az esedékes F16-os harci repülőgépek szállítását. 1991-ben, amikor az első öbölháború idején az irakiak több tucat ballisztikus rakétát lőttek ki Izraelre, a tíz évvel korábbi akció megelőző önvédelmi jellege világosabbá vált.

A mostani iráni nukleáris fenyegetéssel kapcsolatban érdekes visszaemlékezni arra is, hogy nem az izraeli légierő volt az első, mely egy atomreaktort bombázott. Az izraeli támadás előtt 1980 szeptemberében, az irak-iráni háború első napjaiban, iráni repülőgépek támadták meg az Osirak reaktort, de csak jelentéktelen károkat okoztak benne.

Dan Diamant
zsido.com

Izrael feloldja a Palesztin Autonómia vámbevételeinek a zárlatát

Binjámín Netanjáhu miniszterelnök magáévá tette Mose Jáálon honvédelmi miniszter, a hadsereg és a Sin Bét belbiztonsági szolgálát javaslatát, és úgy döntött, hogy Izrael folytatja a Palesztin Autonómia számára beszedett vámjövödelmek átutalását, amit az utóbbi hónapokban beszüntetett.

A PA Izrael által beszedett vámjövödelmeinek a befagyasztására válaszként került sor az

Autonómia egyoldalú lépésére, amikor januárban felvételét kérte a hágai Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC) tagjai közé.

Az Egyesült Államok és az ENSZ pénteken üdvözölte Izrael döntését a befagyasztás feloldásáról.

A miniszterelnöki hivatal közleménye szerint a nemzetközi nyomáson kívül humanitárius okok vezettek a döntéshez.

MÉGIS BŰNÖSNEK TALÁLTÁK OLMERTET

Két és fél évvel felmentése után mégis bűnösnek nyilvánították Ehud Olmert volt izraeli miniszterelnököt egy megvesztegetésben,

az úgynevezett Talansky-ügyben, a „pénzes borítékok” ügyében - értesült a ynet.

Hétfő reggel a jeruzsálemi kerületi bíróság - egykori ítéletét megváltoztatva - az újonnan előkerült bizonyítékok nyomán bűnösnek mondta ki Izrael volt kormányfőjét egy dollárkötegekkel teli borítékokkal végrehajtott megvesztegetés ügyében.

Hét hónappal ezelőtt azért újították fel az egyszer már lezárt ügyet, mert Olmert volt titkárnője egy vádalku keretében új bizonyítékokat szolgáltatott, átadta egykori naplóját és volt főnökével folytatott beszélgetéseinek hangfelvételeit.

MTI

A január elseje óta eltelt közel három hónap alatt mintegy két és fél milliárd sékel halmozódott fel Izraelben, amely hiányzott a palesztin állam költségvetéséből.

Az átutalandó összegből levonják a PA jelentős tartozásait az izraeli áramszolgáltatóknak, a vízműveknek és a kórházaknak.

Mahmúd Abbász, a Palesztin Autonómia elnöke gengszternek nevezte Izraelt, amiért az a palesztin költségvetés kétharmadát visszatartotta. A Palesztin Autonómia emiatt 40 százalékkal csökkentette a közszolgák béreit.

Izraeli biztonsági értékelések szerint a PA jövödelmei nagyrésze huzamos kiesése az Autonómia széteséséhez vezethet, ami totális káoszt, és igen súlyos biztonsági kockázatot idézhet elő a Nyugati Parton (Ciszjordániában).

A közpénzek „lenyúlása” Izraelben sem ismeretlen, ám míg itt inkább kivétel, a palesztinoknál, mondhatni, szabály. Az Autonómiában uralkodó korrupciót mind az adakozó államok, mind a belső ellenzék merészebb emberei gyakran szóvá teszik.

Halmos László

MAGYAR-IZRAELI ÓVODA BAT JAMBAN

A következő történet némi barokkos túlzással akár sikertörténetnek is nevezhető, de ezt majd eldönti a kedves olvasó.

Mostanság különböző okokból elég sokat utazom Bat Jamba. Szeretek gyalogolni, komótosan végig sétálni hosszabb-rövidebb távokat, megállni egy-egy épület előtt.

Nemrégiben a Hachasmonaim utcában volt intéznivalóm. Az utca hosszu: az Uzielt és a Joszeftált köti össze. Autóbusz nincs, maradt a gyaloglás.

Modern és kevésbé modern épületek mindkét oldalon, viszonylag kevés üzlet, ám ami szembetűnő, az a minden második házban működő óvoda. Van itt vallásos, orosznyelvű, csak ivritül tanítjuk a gyerekeket koncepció.

Már majdnem kitértem a Joszeftálra, amikor a Hachasmonaim utca 62. számnál megláttam egy nagy, vidám táblát, mely azt a kis szigetet hirdeti, ahova muszáj volt bemenni a lépcsősor tetejéről is jól látszó sok-sok felhőtlenül játszó gyerek láttán. Már a fenti kapunál egy bájos Hófehérke és a törpék köszöntöttek.

Kiderült, hogy egy ivrit-magyar nyelvű óvodába csöppentem.

Vezetője Anna, aki kedvesen fogadott és szívesen mesélt az óvodáról. Ő Szlovákiából jött hozzánk nyolc évvel ezelőtt. Négy évig dadusként dolgozott az akkori óvodavezető mellett, aki majd harminc évi munka után úgy döntött: nyugdíjba megy.

Anna nagy fába vágta a fejszét, amikor 2013. január 1-én átvette az óvoda irányítását. Akkor 26 pici volt a létszám, mely mára már 50 feletti.

Ez egy magyar-zsidó óvoda, mely az Egészségügyi Minisztérium és az Oktatásügyi Minisz-

térium felügyelete alatt áll, teljes zsidó kultúrával, becsempészve a magyar kultúra gyöngyszemeit.

Az óvoda vasárnaptól péntekig vigyáz a gyerekekre. Minden zsidó ünnepet, születésnapot megtartanak és sok rendezvénybe aktívan bevonják a gyerekek szüleit is. Természetesen minden ünnepre ajándékot kapnak a gyerekek.

Apropó, gyerekek. Velük 9 óvónő, illetve dadus foglalkozik. Hentente tanulnak szakosodott óvónőtől zenét, éneket, táncot és ismerkednek a kisebb-nagyobb állatokkal.

Amikor csak lehet, a gyerekek kint vannak a kerti dühögőben, ahol aztán szabadon rohangálhatnak, csúzdázhatnak vagy éppen az egyik meseházban bújócskázhatnak.

A gyerekeket az óvónőkön és a dadusokon kívül 16 kamera figyeli 24 órában, hiszen a leggondosabb felügyelet mellett is történhetnek váratlan események.

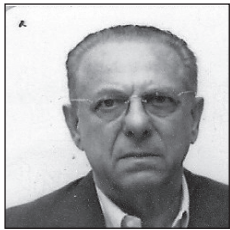
A gyerekeket főként a környékről hozzák a szülők, de van, aki Tel-Avivból, Holonból jön, de van olyan kicsi is, akit a szülei – azt hiszem, ez ritkaság számba megy – egy néhány évvel ezelőtt még itt dolgozó óvónő ajánlatára írtak be.

Az óvoda sok munkát, nagy odafigyelést követel. Praktikusán reggel 7-től délután 6-ig pernyi megállás nincs. Nagy a felelősség, de jó volt látni, ahogy szeretettel, odafigyeléssel foglalkoztak minden egyes kis lurkóval 6 hónapos-tól 4 évesig.

Ha legközelebb arra járok, egészen biztos, hogy megint benézek.

Annának és csapatának pedig további jókedvet, energiát és sok-sok zsvajgó gyereket kívánok!

Stern Livi

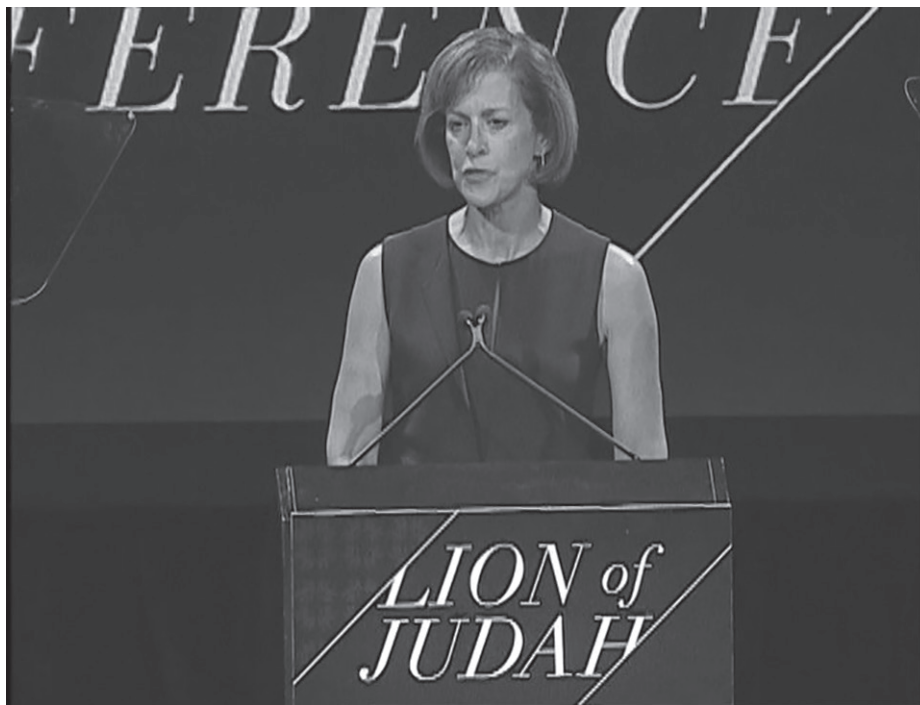

DR. KENDE GYÖRGY: Pálfordulás?

Semmi kétség a Doctoroff család az amerikai elit elitjéhez tartozik. Daniel (született 1958) előbb a Harvardot végezte, majd jogi doktorátust szerzett a Chicago Jogi Egyetemen. Mint üzletember a Bloomer L. P. pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó cég igazgatója, és a Michael R. Bloomberg polgármestersége alatt, New York helyettes polgármestere. Feleségével Alisa Robbins-al, aki szintén Harvard neveltje, a tanulmányaik folyamán ismerkedett meg, és házassodott össze. Három felnőtt gyerekük van.

Alisa nagyapja Izraelben született, és a családnak szerepe volt Izrael állam megalakulásában. A közvetlen család világi szemléletű, de orthodox tagjai is vannak, és egyesek mindmáig izraeli polgárok, mi több, a zöld határon túli települések lakosai. Alisa a Chicago Egyetem Business fakultását végezte, azonfelül mesterképzésben vett részt zsidó tanulmányokban. Nem kereskedelemmel, hanem különböző zsidó szervezetek vezetésével foglalkozik. A múltban az Abraham Joshua Heschel iskola agilis igazgatónője volt, és azonkívül igen aktív zsidó közügyekben, mint nevelés, kultúra és vallás ügyek, és jónéhány szervezeti aktivitás, mint Jim Joseph Alapítvány (dollármilliókkal támogatja a zsidó nevelést), Mechon Hadar (vallásos zsidó nevelés támogatása), Zsidó Thelógia Szeminárium (rabbiképző New Yorkban, amelllett Budapesten, Braslauban), Moving Tradition (jobb életre nevelés zsidó tanulmányok és gyakorlat révén), Or-Zarua Kongregáció (Manhattan konzervatív gyülekezet) és Jewish Lens (zsidó életszemléletre nevelés) vezető funkcionárius szerepében. Mint láthatjuk a hölgy széleskörű zsidó aktivitást végzett.

Alisa Robbins Doctoroff 2010-től a new yorki UJA (United Jewish Appeal) vezetőségi tagja volt, majd 2013-ban július elsejétől kezdődően a szervezet elnöknője. Zsidó szervezetek számos amerikai és kanadai városban vannak, New Yorkban magában is, de a legnagyobb a New York-i UJA. Az UJA, mely a világ legnagyobb jótékony célú szervezete, melynek célkitűzése a zsidó nép megerősítése New Yorkban, Izraelben és szerte

a világon, a zsidó öntudat megerősítése, és a zsidó nevelés támogatása. Hogy némi fogalmunk legyen a szervezet anyagi potenciáljáról, elég ha megemlítem, hogy a 2012-es évben a szervezet büdzséje 212 millió US\$ volt!

Eddig minden a legnagyobb rendjén volna. Mi történhetett, hogy a zsidóság érzésével mélyen átitatott, tehetséges asszony, aki egy olyan szervezetet vezet, mint a UJA, mely céljai között fontos helyet foglal el Izrael, a zsidó állam megsegítése, elnöknői tevékenysége mellett, olyan területeken is működik, olyan nézeteket hangoztat, olyan szervezeteket támogat elvben és anyagiakban, melyek a zsidó állam esküdt elöltségei, és Izrael elpusztítását célozzák?

Alisa Robbins Doctoroff neve szerepel a NIF (New Israel Fund, Új Izraeli Alap) listáján, mint adományozó. A NIF egy ultra balliberális szervezet, évi harmincmillió dolláros alappal. A központ New York, fiókok Izrael; Kanada, Ausztrália, Anglia és Svájc. A NIF bárhol „dolgozik” célja Izrael biztonságának aláásása. Az ENSz-ben elősegíti az Izrael ellenes riportok kiadását, keze a Goldstone-féle riportban is benne van, és legutóbb anyagi támogatást szolgáltatott azon terroristák családjainak, akik a jeruzsálemi templomban az imádkozókat lemészárolták! A NIF nem zárja ki olyan szervezetek anyagi támogatását, melyek a „területek” termékeit bojkotálják, vagyis támogatja a BDS (bojkott, megfosztás, szankciók)

mozgalmat. A NIF izraeli támogatóitjai között vannak: Adva Center (ultrabal, félévenkénti kiadása „a hódítás ára”, ami semmi más mint szarkeverés és okoskodás), Adala (izraeli arabok szervezete, mintegy egyenlő jogokért küzd, de inkább minden ellen, ami izraeli, mert az automatikusan csak rasszista és rossz), Breaking the Silence (volt veteránok akik az „okkupáció” borzalmairól beszélnek), B'Tselem (izraeli szervezet, mely az izraeliek „emberi jogokat sértő” cselekedeteiről beszél, de semmi ilyesmit nem is lát palesztin békepartnereinknél). A lista részleges, de a támogatottak szisztematikusan csak olyan szervezetek, melyek Izrael biztonságát aláássák.

Alisa Robbins Doctoroff a Social Venture Fund nevű szervezet vezetőségi tagja. Ez a szervezet úgy véli, hogy a szemtől szembe találkozások, és beszélgetések hiányoznak a kölcsönös megértéshez. Ez a vállalat fejébe vette, hogy egy izraeli-arab egyenlőségi ideál előmozdítása az, ha arab tanítókat „integrálnak” zsidó iskolákba, ugyanakkor eszükbe sem jut az, hogy izraeli tanítókat „integráljanak”, arab iskolákban. Nem lesz könnyű feladat, arab tanítókat izraeli iskolákba alkalmazni, noha nem megvalósíthatatlan, ugyanakkor izraeli tanítókat arab iskolákba integrálni egyszerűen lehetetlen. Vajon Alisa egyáltalán felvetette-e a témát arab partnereivel való bensőséges tanácskozásai alkalmával, ha egyáltalán voltak ilyenek.

Enyhén meghatározva és finoman kifejezve, a legjobb nevelése és zsidó öntudata ellenére, Alisa Robbins Doctoroff nagy adag naivitással rendelkezik, ha azt hiszi, hogy ultraballiberális beállítottsága, és ennek következtében maga előtt is titkolt Izrael ellenes érzelmei és cselekedetei, nem szembetűnők. Az az infantilis mese, amellyel ihletét és cselekedeteit magyarázni próbálja szimplán megdöbbenőek, de semmiképpen nem elhithetőek és nincs szó semmiféle isteni sugallatról szó. Alisa évekkal a palesztin asszonnnyal lentebb leírt találkozása előtt, már szerepelt az Izrael ellenes NIF adakozóinak listáján.

A balga mese Alisa Robbins Doctoroff személyes találkozása egy palesztin asszonnnyal (nevezhesük Alisa in Wonderland-nak) akivel és annak fiával éjjelbe menő beszélgetést folytattak, melynek eredményeképpen értette csak meg az izraeli-arab konfliktust. „Ételt helyezni az asztalra, gyerekünket zongora órára vinni, jobb életre való törekvés, nekünk természetesnek látszik. A palesztinok számára mindennapi küzdelem”. Az étel az asztalon, zongoraóra, jobb életre való törekvés, Alisa bizonyára tudja nem csak a palesztinok problémája, hanem sok izraeli családé, sőt millió és millió amerikai családotké is, mondhatnám világprobléma. Egy három diplomás intelligens asszony, mint Elisa, aki harminc évig vezetőpozícióban dolgozott nevelési intézményeknél, és otthon van a legjobb amerikai körökben, akinek Harvard nevelt férje különböző elit pozícióban van Amerikába immáron harminc éve, annak az Elisának egy véletlen találkozása egy palesztin asszonnnyal és annak fiával szükséges ahhoz, hogy rájöjjön „étel az asztalon, zongoraóra és jobb életre való törekvés” általa propagált alapelvére. Mind ez nem más mint egy balga mese, és gyatra magyarázat bal-ultralib életszemléletének és annak sikertelen igazolására és kudarcára, hogy saját zsidó népét kettéválasztja, izraeliekre és azokra kik nem izraeliek, akiket azzal vádol, hogy a palesztinok szerencsétlenségének okai. A belső konfliktusának további oka, hogy bal-ultralib életszemlélete nem illik bele az

amerikai kapitalista államrendszerbe sem, melyben Alisa Robbins Doctoroff olyan sikeresen lubickol. Azt sem kell elfelejteni, hogy a balliberalizmus magának az amerikai kapitalizmusnak is lerombolására törekszik. Alisa Robbins Doctoroff hipokrata

Az érzékeny és nemeslelkű Alisa (legalább is azt gondolja magáról), miért nem folytatott éjszakába nyúló beszélgetést egy izraeli asszonnyal, mondjuk a gázai határról, aki állandó félelemben él rakétáktól, mert nincs ideje még óvóhelyre sem jutni, és egyéb fegyveres gyilkosoktól is fél, és kinek kifizia meghalt rakétatalálat következtében? Vagy egy olyan családdal, akinek ártatlan, kiskorú gyermekeit palesztin terroristák álmukban mészároltak le, csak azért, mert zsidók és izraeliek, de ha amerikaiak lettek volna akkor is legyilkolták volna őket? Vagy a legyilkolt müncheni zsidó olimpiaközpont családjával? Azokkal a családokkal, melyeknek tagjait az autóbusszal együtt robbantották fel? Vagy a tolószékben legyilkolt és tengerbe dobott invalid Leon Klinghoffer családjával, akit palesztinok gyilkoltak le, mert amerikai zsidó volt, és nem is izraeli? Vaknak, süketnek és hülyének kell lenni ahhoz, hogy egy ilyen magas pozícióban levő, állítólag intelligens asszony elhiggye, hogy a palesztinok és az arabok békeszeretőek, és az egész arab világ azért gyilkolja egymást és mindenkit, szüntelenül alig másfél évezred óta, mert Izrael létezik hatvanhét éve.

Alisa biztosít és megnyugtati

Amerika nyilvánosságra hozott egy jelentést az izraeli atomfegyverkezésről

Az Egyesült Államok példátlan lépéssel feloldotta a titkosítását egy 1987-es jelentésnek, amely bepillantást enged az izraeli atomfegyver-programra – jelentette csütörtökön az izraeli sajtó.

A Pentagon február elején hírverés nélkül nyilvánosságra hozott egy addig szigorúan titkosnak nyilvánított, az izraeli nukleáris programról készült dokumentumot.

Izrael, hogy elejét vegye egy közel-keleti atomfegyverkezési versenynek, soha nem ismerte be hivatalosan, hogy atomfegyverrel rendelkezik, és ezt hallgatásukkal mindaddig tiszteletben tartották az amerikai hatóságok is.

Az 1987-ben a Pentagon irányítása alatt álló védelmi elemzésekkel foglalkozó intézet (Institute for Defense Analysis) által készített dokumentum megjelentetésével azonban Washington megtörte a több évtizedes csendet, s ez a lépés „idő előtti” válasz lehetett Benjámín Netanjahu március eleji kongresszusi beszédére.

Az izraeli kormányfő Barack Obama amerikai elnök rosszallása ellenére szólalt fel az amerikai kongresszus két háza előtt, s beszédében az iráni atomprogramot szabályozó egyezmény veszélyeire hívta fel a figyelmet.

A nyilvánosságra került 87-es, a szövetségesekről készített jelentés első alkalommal részletesen bemutatja az izraeli nukleáris programot, noha a francia, az olasz, a nyugat-német és más NATO országokról szóló részek továbbra is titkosítva maradtak benne.

A háromszázhatvannyolc oldalas dokumentum részletesen leírja, hogy Izrael miként fejlesztette katonai technológiáját, nukleáris infrastruktúráját és kutatását a múlt század hetvenes és nyolcvanas éveiben.

A jelentés leszögezi, hogy a nyolcvanas években Izraelben már képesek voltak az atombombánál ezerszer nagyobb hatóerejű fegyver elkészítésére, noha nem állítja egyértelműen, hogy el is készítették volna a hidrogénbombát.

A nyilvánosságra hozott irat első ízben ábrázolja a folyamatot, amellyel Izrael hozzájuthatott a hidrogénbombához, és a zsidó állam kutató laboratóriumairól azt állítja, hogy „egyenértékűek a Los Alamosban, Lawrence Livermore-ban és az Oak Ridge-ben lévő” intézményekkel, ahol az amerikai nukleáris arzenált fejlesztik.

Az 1987-es jelentés szerint Izrael akkor Amerika 1955 és 1960 közötti szintjén állt a nukleáris technológia szempontjából. Washington abban az időszakban az első hidrogénbombáját tesztelte.

Amerikában a dokumentum alapján úgy vélték, hogy Izraelben integrált rendszerként fejlesztik a hadsereget, benne a haditengerészetet és a légierőt, és az izraeli katonai technológia „bizonyos esetekben fejlettebb az amerikaiaknál”.

A jelentés titkosításának feloldását egy Grant Smith nevű amerikai újságíró három éve kezdte kérelmezni a Pentagontól, sikertelensége után peres úton is. Az amerikai kormányzat most elérkezettnek látta az időt a jelentés közzétételére.

MTI

próbál bennünket, hogy folytatja a küzdelmet a konfliktus megoldására: „Izrael tovább szeretem, lelki kapcsolataim révén szorosan hozzákötve. Izrael továbbra is ott-honom. Jelenleg jobban megérttem a konfliktust és segíteni aka-

rok azt megoldani”. Nehéz elhinni, hogy egyáltalán érti a konfliktust. Ha ennyire dunsztja sincs a dolgokról, ha negyven év kellett neki ahhoz, hogy a dolgokat megértse, azt is az általa leírt találkozás után egy palesztin asszonnyal,

talán jobb lenne, nem is próbálna segíteni.

Ami pedig a UJA New York-ot illeti, Alisa Robbins Doctoroffnak túl nagy a cipő amit visel, és egy ilyen fontos pozícióra, ajánlatos valaki mást keresni.

Mint ismert, a magyar parlament 199 képviselőből áll, melyekből huszonhárom a Jobbikot képviseli. Az említettek központi problémája a globális pánantiszemitizmus, legyenek azok a zsidók, Magyarországon, Izraelben, Amerikában, Grönlandon vagy bárhol. A cionizmus és Izrael komoly probléma a jobbik számára, azon képzelte veszély következtében, hogy a zsidók meg akarják szállni Magyarországot, mely kényszerképzet rögeszme Simon Peres ominózus beszédére hivatkozik, mely jónéhány éve hangzott el, és mindaddig semmi. Az antiszemitizmus nemcsak az élő zsidókra vonatkozik, hanem azokra is akiket a jobbik elei és példaképei szórakozásból legyilkoltak, többek között a Dunába lőttek.

Az utóbbiak emlékére a Duna-parton néhány tucat cipőből álló emlékmű van a Dunába gyilkoltak emlékére. Úgy néz ki, hogy a több mint hetven éve Dunába lőtt zsidók emléke zavarólag hatott a magaskultúrájú humanoid Kulcsár Gergely Jobbik parlamenterre, aki a helyszínen a saját állítására hivatkozva

ZÁPTOJÁS

beleköpött az egyik cipőbe, ami nagy lelki megkönnyebbülést okozhatott neki, mert leguggolt a cipők mellé, mosolyogva lefényképezte magát, jobb kezének hüvelykujját római módra a cirkuszban felfelé tartotta. Itt tévedett, mert legalábbis a rómaiaknál, a hüvelykuj felfelé tartása kegyelem jele, és az említett zsidók sem akkor, sem tőle poraikban nem részesültek kegyelemben. Kulcsár grandiózus szöveget is mellékelte a képhez „Ma délután egy kis feltöltődésre vágytam, ezért meglátogattam a képen látható vidám helyet. A kép a cipőbeköpés után készült. Mindenkinek ajánlom, ha szomorú vagy fáradt, látogasson el ide, meg jön a kedve folytatni a munkát, amit őseink sajnos nem fejeztek be! Kitartás!” Kommentár felesleges.

Kulcsár Gergely a parlamentben is nagyon elővigyázatos és csak akkor van jelen az ülés-

teremben, ha teljében biztos, hogy semmiféle zsidó megemlékezés nincs a programban valamiféle zsidóbérenc frakció által, amikor fel kell állni. Ilyen esetben eltűnik a parlamentből, mert nem akar részese lenni semmiféle állítólagos kamukauszt áldozatok emlékére provokált megemlékezésnek. Állítólagos kamukauszt, Duna-part valóság, a befejezetlen „munka”. Ennyit Kulcsár Gergely humanoid parlamenterről, többet nem érdemel.

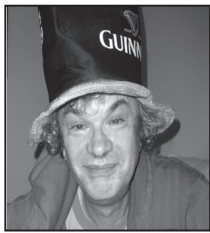
A Jobbik parlamenti frakciója nevében Mirkóczki Ádám szóvivő közleményt bocsájtott ki, melyet nagyon jól kezdett, „elítéli és vállalhatatlannak tartja ezt a cselekedetet”, de sajnos folytatta: „tekintettel arra, hogy egy négy évvel ezelőtti magánlevelezésről van szó, amit a képviselő meg is bánt, a magunk részéről lezártunk tekintjük az ügyet”. Fénykép, nyilatkozat, magánlevél – hanta! Kár.

Egy teoretikus kérdés a jó keresztény Kulcsár Gergelyhez. Mi volna a véleménye egy olyanról, aki elmenne a temetőbe, és leköpné ősei sírját? Megnyugtatom, ilyen aljas zsidó nincsen.

GK

AVI BEN GIORA:

Albert Einsteinről

Albert Einsteinről a fizikus-matematikusról, aki a relativitás elméletének kidolgozója, mai napig sok mendemonda kering. Többek közt az, hogy sohasem volt zseniális koponya, és matematikából meg is buktatták. Természetesen ez nem igaz. Már 15 éves korában integrálszámításokkal foglalkozott, kedvence volt a geometria, algebra és aritmetika. A nyári szünetekben szülei matematika könyvekkel látták el. Egy tény azonban fennmaradt az utókor számára: első felvételi vizsgája a zürichi főiskolára sikertelen volt. Csupán csak egy évvel később, a sikertelen vizsga után nyert felvételt. Itt ismerkedik meg későbbi barátjával és segítőjével Grossmann Marcellal. Grossmann Marcell, Grossmann Gyula budapesti gyáros fia volt. Később ő is matematikus lett, több alkalommal is együtt dolgozott Einsteinnel. Einstein első munkahelyét is ő szerezte. 1905-ben miután nem sikerült elfogadtatni a doktori disszertációját, munkára volt szüksége. Marcell egy szabadalmi intézetbe vitte be, mint fizikust. Az ő feladata volt az egyes szabadalmak elbírálása. Sokszor segített a szabadalmat beadóknak, egy hibás szabadalom újratervelésében, hogy végül is elnyerjék a szabadalmi díjat.

1905 a csodák éve volt Einsteinnek. Szabadidejében négy tanulmányt is megír. Az első tanulmányában leírja a fényt, mint elektromos jelenséget. A második bebizonyította az atomok és molekulák létezését. A harmadik a speciális relativitásról szól, mely szerint nincsen abszolút idő. A negyedik pedig a híres egyenlet $E=MC^2$ négyzettel. Ebben az egyenletben E a test nyugalmi energiája, M mely megegyezik, a tömegé-

nek és C a fénysebességének négyzetének szorzatával. Azaz a tömeg és az energia arányosak egymással. Ez az egyenlet a mai napig a fizika egyik leghíresebb egyenlete. Einstein számos találmánynál segédkezett, mint a televízió, az atomenergia, a lézer, és a későbbi űrutazások.

Magánélete inkább viharos volt, mint nyugalmas. Első feleségével a zürichi főiskolán ismerkedett meg. Mileva Maric a főiskola egyetlen női hallgatója volt. Szenvedélyesen egymásba szerettek. Szerelmükből még házasságukon kívül egy kislány született. Liserl a kislány, Maric szüleinek újvidéki házában jött a világra. Későbbi sorsáról nem maradt fent adat. Egyesek szerint még fiatalon elvitte a skarlát, mások szerint, örökbe fogadta egy család.

Később Maric és Einstein összeházasodtak. Házasságukból két fiú született: Hans Albert, és Eduárd Einstein. Eduárd sajnos skizofréniában szenvedett. Hans Albert később a Berkely egyetem hidraulika szakának professzora lett. Apja halála után az Einstein vagyon örököse.

Albert Einstein 1921-ben kapott Nobel-díjat. Még 1919-ben aláírt akkori első feleségének egy szerződést. Viszonyuk ekkora megromlott, és Einstein szeretett volna elválni. Alkut ajánlott fel, miszerint ha megnyeri a Nobel-díjat, annak díjazásából jelentős összeget kapna Maric. Einstein valahogy lekötöztette magát. Ugyanis a beadvány megírásában jelentős szerepet vállalt első felesége. Maric írta meg a matematikai részét a dolgozatnak. Maric mikor a kislányuk megszületett, kimaradt a főiskoláról, pedig ő is fényes karriert futtatott volna be. Képtelen volt befejezni a diplo-

mamunkáját. Egyes anekdoták szerint Einstein első munkáinak kiadásában úgy szerepelt mint társszerző. Később kihúzták a volt feleség nevét. Mikor erről érdeklődtek Einsteinnél, hogy miért tette ezt, csak annyit felelt: Wir sind ein Stein (Egy kő vagyunk)

A második felesége unokatestvére, Elsa volt. Bizarrnak tűnik első hallásra, de ami még ennél is furább, hogy először annak lányával, Ilsevel akart házasságot kötni. Élete végéig Elsával maradt.

Einstein noha 1933-tól amerikai állampolgár, számos alkalommal segített német zsidók mentésében. Pénzeket gyűjtött a nemzetközi cionista szervezetnek, és ő volt részben az egyik alapítója a Nemzetközi Mentő Egyletnek is.

1952-ben felkérést kapott Izrael államától, hogy legyen a miniszterelnök, illetve államelnök. Mind a két pozíció betöltését udvariasan visszautasította.

Végezetül még egy anekdota (igaz ez utóbbi meg is történt). 1922-ben egy évvel a fizikai Nobel-díj átvétele után, utcát neveztek el róla Németországban. 1933-ban az utcát gyorsan átkeresztelték egy árja filozófus után, Fichte strassénak. 1945 után visszakeresztelték, újra Einstein starséra. Mikor egy riport alkalmával megkérdezték tőle, tud e erről így válaszolt:

Igen, tudomásom van róla, sőt arról is, hogy meg is változtatták, a háború alatt. Lenne egy javaslatom. Ha legközelebb változtatásra kerülne a sor akkor egy neutrális nevet adjanak neki. Legyen Szélkakas utca, mert ez jobban illene a német politika lényéhez és nem kellene annyiszor nevet sem változtatni.

A LEGJELENTŐSEBB IZRAELI MŰVÉSZETI MÚZEUM KINCSEIBŐL NYÍLT KIÁLLÍTÁS BERLINBEN

A tárlat kiemelkedő darabjai közé tartozik Pablo Picasso Női mellszobor című 1953-as olajfestménye és Alberto Giacometti Veleneci nő IX című 1956/57-es bronzszobra is.

A Tel Aviv Museum of Art legfőbb kincseiből nyílt nagyszabású kiállítás csütörtökön Berlinben, a Martin-Gropius-Bau múcsarnokban. A legjelentősebb izraeli művészeti múzeum a modern és kortárs izraeli művészek 70 remekét vonultatja fel eddigi legnagyobb külföldi bemutatkozásán, amelyre a német-izraeli diplomáciai kapcsolatok 50. évfordulója alkalmából kerül sor.

A tárlaton számos olyan alkotás látható, többek közt Max Beckmanntól, Marc Chagalltól, Vaszilij Kandinszkijtől vagy Max Liebermantól, amelyet a nácik hajdan „elfajzott művészetként” bélyegeztek meg. A művek egy részét még a nácizmus idején sikerült Izraelbe menekíteni.

A klasszikus modern művészet remekait kortárs izraeli művészek videómunkái és installációi ellenpontosítják. - A kiállítás közpon-

ti témája a párbeszéd - mondta a megnyitón Suzanne Landau, az izraeli múzeum vezetője.

A Tel-avivi Művészeti Múzeumot 1932-ben alapították, első igazgatója Karl Schwarz német művészettörténész, a berlini Zsidó Múzeum alapító igazgatója volt; ő vetette meg a most Berlinben bemutatkozó gyűjtemény alapjait is.

A berlini tárlat az izraeli külügyminisztérium és a német kulturális államminisztérium támogatásával jött létre. Monika Gütters államminiszter „a megbékélés és a barátság meghatározó gesztusaként” méltatta a kiállítás létrejöttét.

Németország és Izrael az 1952-ben született luxemburgi jóvátételi egyezmény létrejöttét követően szoros, közös érdekektől és értékektől egyaránt vezérelt, baráti kapcsolatot tart fenn, amely a német külpolitika alappilléret jelenti. Ez a fejlődés egy olyan kapcsolatban jött

létre, amely az ún. civilizációs törés (Zivilisationsbruch) sebeit hordozza magában, a holokauszt identitást meghatározó örökségében fogant, és ezen örökségen alapul napjainkban is. Angela Merkel 2008 márciusában – a német kancellárok közül először lehetőséget kapva –, a Knesset falai között azt nyilatkozta, hogy Németország és Izrael a soá emlékének keresztül különös összeköttetésben áll.

MTI

A JÁRATOS EMBER

ÁCS TAMÁS, A BZSH ÚJ ELNÖKE

Ács Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség frissen megválasztott elnöke sok mindenről beszélt Breuer Péter riporterral. Szóba került a kultúra, az oktatás, ezen területek gazdasági háttere. De nem mehettünk el szó nélkül a zsidóság érdekében kifejtett munkásságáról, ahogy arról sem, hogy mostantól kezdve egy komoly, szinte teljes embert igénylő feladatot vállalt el. Ám, ahogy eddig is, úgy ezután is megmutatja képességeit, járatosságát.

– A Ludwig Múzeumban, a Művészetek Palotájában találkoztunk. Önnek ehhez az épülethez, mindenhez, ami itt van, rengeteg köze van.

– Amikor megszületett a gondolat, hogy ez a ház megépüljön, akkor én lettem ezért a beruházásért felelős, mint az akkor Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának gazdasági ügyekért felelős helyettes államtitkára.

– Gondolom, hogy akkor nem is sejtette, hogy ebbe az épületbe jön dolgozni, mint a Ludwig Múzeum gazdasági vezetője.

– Eszem ágába sem jutott, annak ellenére mondom ezt, hogy a kultúrához, a művészetekhez mindig is vonzódtam, az elmúlt húsz évben a szakmai pályafutásom mindig is kulturális intézményekhez kötődött. A mostani feladatom, a Ludwig Kortárs Művészeti Múzeum gazdasági vezetőjeként egy testhezálló és nagyon fontos feladat.

– Hogyan kezdődött a pályafutása?

– A fővárosban kezdtem el dolgozni, ahol az oktatási főosztályon dolgoztam, persze részben a beruházásokért voltam felelős. Innen kerültem el a rendszerváltozást követően különböző kulturális intézményekhez, így többek között a az Iparművészeti Főiskolához, majd a Természettudomány Múzeumba. Innen kerültem be a minisztériumba, kifejezetten kulturális területre. Itt 1998-tól kaptam a legkomolyabb feladatokat, főosztályvezetőként, majd helyettes államtitkárként.

– Minden embernek van egy olyan pontja, projektje, amire a legbüszkébb eddigi élete során. Megkockáztatom, hogy ez az Ön esetében a Páva utcai múzeum.

– Közel jár az igazsághoz. Még Pokorni Zoltán minisztersége idején született meg a döntés, hogy április 16-án a Holokauszt Emléknapja lett, s ez bekerült minden iskola programjába, innentől kezdve emlékeznek meg erről minden évben. Ennek a gondolatnak a folytatásaként ismertre fel az a kormányzat, hogy nincs Magyarországon egy olyan intézmény, amely a történelemnek ezt a szegységteljes szakaszát feldolgozza. Egyszerűen nem volt még akkor egy holokauszt emlékhely. Ennek a kitalálása volt, hogy megszületett az a kormánydöntés, hogy létrejőjön a Holokauszt Dokumentációs Központ, amely a Páva utcai zsinagógában épült meg. A használaton kívüli zsinagóga megszerzése, a program kitalálása, az egész munka felügyelete, kitalálása – szerénytelenség nélkül – részben az én nevemhez kötődik.

– Ez egy kormányzati szakaszokon átívelő elképzelés volt, mint azt a következő kormány minisztere, Hiller István is elmondta, minden párt részt vett az alapkő letételében, az átadáson is.

– Nem csak minden párt, de minden miniszter, minden miniszterelnök is részt vett, az is, aki éppen a kormányt vezette, de az is, aki korábban döntött a beruházásról.

– A megnyitón az Ön édesanyja gyűjtotta meg az örökmécsést.

– Így történt valóban. Kerestünk egy holokauszt túlélőt, s miután édesanyám is megjárta Auschwitzot, így rá esett a választás. Ez azért is volt fontos, mert nem sokkal előtte halt meg édesapám, így ez egyben egy kegyeleti megemlékezés is volt.

– Önnek ez a rendezvény azért is volt kiemelkedő, hiszen ennek hatására is kezdett el reggelenként zsinagógába járni, alaposabban elmélyülni a zsidóságban, míg végül egy állami zsidó intézményhez került.

– Én magam, amikor a Páva utcai beruházás felmerült, már rendszeres kapcsolatba kerültem a Mazsihisz és a BZSH vezetőivel, hiszen a zsinagóga, mint ingatlan, az a BZSH tulajdona volt, ott voltam a tárgyalásokon és ennek is köszönhetően alakult úgy, hogy szinte észrevehetetlenül kezdtem el belefolyni a Hegedűs Gyula utcai zsinagógai körzet hitéletébe. Előtte, mint a budapesti neológ zsidóság nagy része, csak a nagy ünnepeken mentem el zsinagógába. Édesapám halálát követően vált ez rendszeressé, ez a mai napig is így van. Visszatérve a kérdésére, valóban a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítványhoz kerültem dolgozni, itt lettem titkárságvezető 2009-ban. Azt kell tudni erről a közalapítványról, hogy annak idején a párizsi békeszerződés írta elő egy ilyen szervezet létrehozását a magyar állam számára, feladata a magyar holokauszt túlélők kárpótlásának szervezése, lebonyolítása, ezen felül egy jelentős ingatlanállományral is rendelkezik, melynek a bevételeit köteles a túlélők szociális ellátására, támogatására fordítani. Négy éven át dolgoztam a közalapítványnál.

– Innen tért vissza a régi területéhez.

– Igazából én sosem szakadtam el az oktatás, a kultúra területétől, hiszen azért az itt eltöltött évtizedek nem múltak el nyomtalanul. Az valóban kétségtelen, hogy 2013-ban, amikor a Ludwig Múzeumban vezetőváltás volt, s Fabényi Júlia lett az intézmény új vezetője. Ő kérdezte meg, hogy van-e kedvem mellette gazdasági igazgatói feladatokat ellátni, erre csak igent mondhattam, mégpedig örömmel.

– Munkája mellett másokkal is foglalkozik, hiszen többek között, március 26-tól ön lett a Budapesti Zsidó Hitközség elnöke. Hitt a győzelemben, amikor belépett a terembe?

– Amikor az ember egyáltalán a jelöltséget elfogadja, akkor végig kell gondolni, ezt a feladatot komolyan el szeretné-e vállalni, ellátni. Azt hiszem, ezen a folyamaton az összes jelölt átment, én magam is. Beszélgettem a régi vezetőkkel, beszélgettem másokkal is, a körzetemben, másutt is, és arra jutottam, ezt a feladatot örömmel vállalom

el, megtiszteltetésnek érzem. A tisztújító közgyűlés nagyon izgalmas folyamat volt, hiszen itt egyfelől a jelölteknek el kellett mondani azt, amit fontosnak tartottak, s a grémiumnak ezek alapján kellett döntenie arról, hogy alkalmasnak tartják-e az illetőt, s szavazatukkal támogatják-e. Szoros versenyben, de én kaptam meg a megbízatást a közösségtől, hogy négy évig én vezessem a Budapesti Zsidó Hitközséget.

– A közgyűlésen beszélt terveiről. Mik a tervei?

– Én magam korábban már nyertem betekintést a BZSH és a Mazsihisz működésébe, hiszen előtte a Számvizsgáló Bizottságban tevékenykedtem tagként és elnökként egyaránt, így a szervezet gazdasági ügyet nagyjából ismertem. Nagyon fontos, hogy átlátható legyen a gazdálkodása a Budapesti Zsidó Hitközségnek. Mindazok az anomáliák, melyek részben valósak, részben pedig mesterségesen keltettek, szűnjenek meg! A szervezet gazdálkodását tehát átláthatóvá kell tenni, struktúráját korszerűsíteni kell, hiszen olyan struktúrával rendelkezik a BZSH, amely becsontosodott, a korábbi rendszerek minden hibáját, minden nyomát magán viseli. Éppen ezért is tartom nagyon fontosnak, hogy a szervezet alapszabályát és választási szabályát minél gyorsabban módosítsuk, ehhez természetesen a tagság jóváhagyása is szükséges. Ez a hatékony és korszerű működés alapfeltétele. A másik, általam megfogalmazott kiemelt súlypont, a fiatalság bevonása a mindennapi életbe, a mindennapi hitéletbe. Azt kifejezetten örömmel láttam a közgyűlésen, hogy több körzetből is fiatalok vettek részt küldöttként. Akik ott voltak, azok szimpatikus, értelmes, valós zsidó identitással rendelkező fiatalok, őket, társaikat is minél nagyobb számban kell bevonni a mindennapi körzeti, hitközségi életbe, hiszen nélkülük nincsen jelene, nincsen jövője a Budapesti Zsidó Hitközségnek. Szintén elmondtam és ezt nagyon fontosnak tartom, hogy az egyes körzetek ne vetélkedjenek egymással, hanem együttműködjenek a BZSH-ban! Ez egy olyan értékközvetítő szervezet, ahol ha széthúzás van, akkor az egység kifelé, a társadalom felé sem képes megnyilvánulni. Helyre kell állítani az egységet, az egységes fellépést! Nagyon fontosnak tartom, hogy a vidéki hitközségekkel, hitéleti és kulturális szempontokból is, a BZSH, a hitközség szervezetei, tagjai szorosabban fűzzék. Azt érzem, ahogy ez az élet, a kultúra más területein is időnként érezhető, Budapest egy kis vízfej. Ez igaz a zsidó hit- és közéletre is. Ezen is változtatni kell. Vannak nagyon jó kezdeményezések a vidéki hitközségek részéről, elegendő csak Debrecenre, Pécsre gondolni. Az is fontos, hogy ez az együttműködés mindennaposá váljék, nem szabad, hogy ez egyedi legyen, ami mondjuk egy-egy Mazsihisz közgyűlésen valósul meg. Nagyjából ezek voltak azok a szempontok, általam megfogalmazott feladatok, amelyeket szóban és írásban fogalmaztam meg, ismertettem a közgyűlés tagjaival.

– A BZSH elnökének lenni társadalmi munka. Felkészült arra, hogy se éjjele, se nappala nem lesz?

– Tisztában vagyok vele, egy társadalmi feladatot vállaltam, ám mellette nekem a Ludwig Múzeumban is helyt kell állnom, ez szintén nem kis része az életemnek. Úgy terveztem, ez persze további egyeztetéseket is igényel, a munkahelyi vezetőmmel, hogy össze tudom egyeztetni a két feladatot. Azt hiszem, erre képes leszek, a jövő megméri és bizonyítja majd, hogy ennek eleget tudtam-e tenni.

SCHNAPP LEA

„Máme lusen” – a kelet-európai zsidóság anyanyelve

Érdeklődéssel követem az Új Keletben Halmos Sándor tanulmányát, amely a jiddis nyelv pszichológiájáról szól. Gondolatai nem csupán érdeklődést keltenek bennem, hanem ezzel a nyelvvel kapcsolatos sok-sok emléket idéznek fel, vidámakat és szomorúakat egyaránt.

A jiddissel, mint beszélt nyelvvel tulajdonképpen a lágerben találkoztam először: egy kedves kislány, a Munkácsról Auschwitzba hurcolt, alig 13 éves Marmelstein Viki gyakran szólt ezen a nyelven, leginkább akkor, amikor a kegyetlen németeket átkozta a fogai között kiszűrt jiddis szavakkal. És mivel ott nem volt nevünk, csak számunk, azt is németül mondták, ezért Viki, ha a számomat meghallotta, figyelmeztetésül oldalba bökött, hogy ugorjak... Örökre felejthetetlen maradt a kedves Viki, akinek unokájával, itt, Jeruzsálemben találkozhattam. A találkozás örömről már sajnos nem tudok Vikinek beszámolni, és azt se mesélhetem el neki, hogy már érthető számomra is az ő anyanyelve. Sőt, szokásom egy kicsit alakítgatni, németként használni, persze beszédem távol áll az irodalmi nyelvtől...

Az írásom címében emlegetett „Máme lusen” tulajdonképpen anyanyelvet jelent, jiddisül.

Sok évvel ezelőtt a Máárivban jelent meg egy cikk „Bube majsze” címmel. Ezt a címet sem lehet úgy fordítani, hogy visszaadja a kifejezés igazi értelmét, zamatát. Talán „A Nagyi meséje”?

A cikk arról számolt be, hogy a Tel-Avivi Egyetemen jiddis fakultás nyílt, és már indulásakor több országból jelentkeztek hallgatók erre a szakra, Japánból, Lengyel- és Olaszországból, de máshonnan is. Legkisebb számban éppen az izraeliek vannak, ezért az egyetem ösztöndíjat írt ki az izraeli diákoknak, akik erre a fakultásra iratkoznak be.

* * *

A kedves olvasó bizonyára ismeri azt a jelenséget, amikor bizonyos hír, íz, vagy akár illat pillanatok alatt évtizedekre röpít vissza bennünket az emlékezésben. Így történt velem is. A magyarországi zsidó ifjúság köreiből nem volt divatban a jiddis beszéd, viszont a kárpátaljai zsidóknak ez volt az anyanyelvük. Egy kedves anekdota: megkérdezték az egyik mármaros faluból származó zsidót, hogy hány nyelven beszél. – Hát... – felelte – három nyelven: jiddis, jüdisch, jáddis...

Bizony, irigyeltük is a lágerben az odavalósi lányokat, mert a jiddissel mégis többre mentek, mint mi a magyarral.

Szóval, évtizedekkel visszamenve, a vérzivataros idők utáni években megismertem Budapesten egy lengyel fiút, aki tudott ugyan már magyarul, de nagyon lengyelesen beszélt a nyelvet. Amikor végre valahára el is vett volna feleségül, jött a kikötés: jiddisül tanulni! Megígértem, de nehezen törtem bele. Akkor még nem is álmodtam, hogy egyszer majd egyetemi szinten lesz lehetséges megtanulni a kelet-európai zsidóság nyelvét. Szóval, erről már lekéstem. Amikor leendő férjem bátorkodott engem bemutatni édesanyjának, az ismerkedés sikerének szépséghi-

báit a mama egy rövid mondatban foglalta össze: „Sie kann kein Wort jiddis” – „Egy szót sem tud jiddisül”. Végül elégtételt kapott: mindhárom unokájával beszélhetett jiddisül. Közben én is „betörtem”, megszerettem, és büszkén beszéltem a jiddist, bár még mindig magyarul. Az igazán jiddisül tudók sokszor megmosolyognak. Oda se neki.

Amikor Jicchák fiam katona volt, a fiúk még mertek trempelni. Egyik alkalommal amerikai turisták kocsijában jött haza, jiddisül beszélt velük, azok pedig sírva fakadtak, hogy izraeli katona jiddisül beszél! Suli menyem témáni (jemeni) származású, így a családban már nem beszélnek jiddisül. Három gyermekük viszont nagyon szeretné tudni a nyelvet. Így hát elmondtam Efrát unokámnak, hogy máris beiratkozhat a jiddis fakultásra. Én, sajnos, már elkéstem...

Amíg az ember él, sok mindent megér. A megboldogult Gréda József 1986-ban, 29 évvel ezelőtt dedikálta ragyogó kis verseskötetét, amelynek címe „A hajdani kert” és jiddisül író költők verseinek magyar fordításait tartalmazza. Az Új Keletben olvasott Halmos-cikk ezt is eszembe juttatta. Elővettem hát a könyvet és meghatottan gondoltam Grédára. Lám, ő ezt is tudta. Az ő emlékére másolom ide az egyik jiddisül írt vers fordítását, egyet a sok közül. A szerzője Ávrám Goldfaden.

*„Hallottad, ugye, s tán láttad te magad
hogy űzi a szél a hajókat
ki a nyílt vizekre, a vitorla dagad,
majd révbe ér, vászna lekókad.*

*Életem hajóját így űzi szele
de mindig csak kifelé hajtja;
kérlek, jó szél, fújj már befelé,
sodorj már a révbe, a partra.”*

Remek, nagy jiddis költők versei sorakoznak a könyvben: Ávrám Snickever, Hers Glick, Icig Manger, Uri Cvi Grinberg és így tovább...

* * *

Szeretett városomban, Haifán, a Hádáron az orosz és az arab nyelv dominál mostanában. Haifa, oh Haifa, bár térne vissza régi dicsőség! Az oroszok ragaszkodnak anyanyelvükhöz. Egy-egy öreg még jiddisül érdeklődik – biztos jele annak, hogy ő valóban zsidó. Az arabok is ragaszkodnak anyanyelvükhöz. A zsidóknál a héber a szent nyelv volt, „láson kodes” ezen íródott a Tóra. A jidis volt a „máme lusen”... Hogy időnként újra felszínre kerül? Hála a Teremtőnek! Hiszen bárhol a világon, ha zsidók közé megyünk, „a jid redt jiddis”. A magyar asszimilált zsidó szégyellte és elnémetesítette.

A tel-avivi egyetemen a jiddis nyelv professzora, Hanna Wirth Nesor lett: „Élvezem a japán és a többi diákot a jiddis beszédével – niflá, csodálatos!”

Könyvtáramban is van egy jiddis könyv, évekkel ezelőtt kaptuk. Ezt is előveszem, lassan, nagyon lassan beleolvasok. Rövid tartalmát átadom az olvasónak. A címe is megható: „Ich well zej iberleben” (Én túl fogom élni őket).

Szerzője Chájim Slomo Friedmann. Belgiumban íródott és Izraelben nyomtatták ki. Férjem lázas szenvedéllyel olvasta, és újra átélte a múltat. Csodálattal, tisztelettel illette az író, aki oly élethűen rekonstruálta a kálváriát, a szökést a krakkói gettóból, a menekülést, a budapesti KEOKH irgalmatlan bürokratáinak tetteit, végül a Pestre szöktetett belzi rabbi történetét. Krakó harmincezer zsidó lakosának tragikus harca, szenvedése, pusztulása sűrűsödik e könyvben. Habár már nincs az élők sorában (és sajnos, a jó emlékü férjem se), a szerző valóban túlélte a gyilkosokat. Halála előtt adta ki könyvét, harminc évi tétovázás után. Remélem, a jiddisül tanuló diákok kezébe fog kerülni ez a könyv is. Lapozgatok a vaskos kötetet, megrázó dokumentumokat látok Krakóról, a gettóról, Budapestről – rendeleteket, plakátokat, igazolványokat. Egy sokat szenvedett ember, aki a lelkét írta ki ebben a könyvben, egyszerű szavakkal – „Máme losen”, de a valóság megrázó erejével. Mindazok akik megjárták ezt az utat – így a férjem is –, ráismernek az eseményekre, tanúsíthatják minden leírt szó hitelességét.

* * *

A varsói ellenállók Hers Glick, jiddis költő verseit himnuszoként énekeltek. Alábbi költeményét héberre is lefordították, „Ánáhnu po” címmel ismerik.

PARTIZÁN-INDULÓ

*Egyszer se mondd, hogy most utolsó útra egyszer se mondd, hogy nem derül ki már az ég: megálmodott napunk ha kél e táj fölött, „Mind itt vagyunk!” – harsan rajunk, hogy mennydörög.
Meglátjuk újra pálma völgyét és hó honát, mind megjövünk, bár szenvedésen s kínon át, s kit annyi bánatalom maró korbácsa ért, majd hősi tette váltunk minden csöppnyi vért. Kit hajnalpír sugara ér, jövőbe néz. Mint üldözőnk, úgy tegnapunk is árnyba vész, s az áhított napkelte hogyha késne bár, hitvallás már e dal s majd korról korra száll. Mi vérrel s nem tintával rójuk ezt a dalt, mit nem pacsirtaszó, nem pompás táj sugallt: omló falak közt zúgta vénség-iffúság, géppuska és szívek verték ki ritmusát. Ezért ne mondd, hogy most utolsó útra mégy, ezért ne mondd, hogy nem derül ki már az ég: megálmodott napunk ha kél e táj fölött, „Mind itt vagyunk!” – harsan rajunk, hogy mennydörög.*

Gréda József fordítása

Az áldott emlékü Gréda József héberről, jiddisről fordított magyarra. Az én írásaimat – ha unokáimnak, dédunokáimnak akarom azokat megmutatni, M. Keren fordítja héberre, akinek apróhirdetését örömmel fedeztem fel az Új Kelet legutóbbi számában. Neki és minden kedves Olvasómnak:

Boldog ünnepet kívánok. Pészách kásér vészáméach!

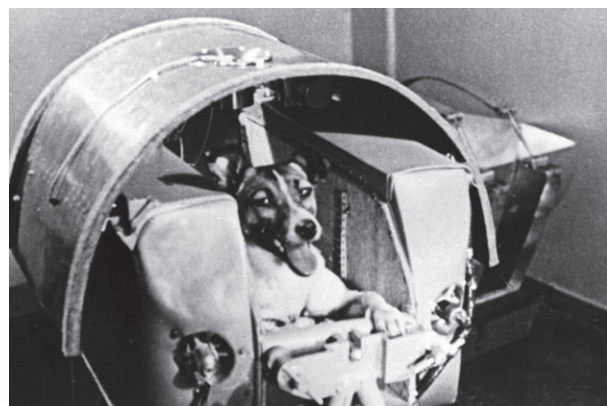

SURÁNYI J. ANDRÁS: "ÚRNYELV

Gyakran esem manapság is gondolkodóba, egyszerű szavaknál leragadva. Gyerekkoromban sem volt ez másként. Akkor még csak a hangzása alapján figyeltem fel valamire, megtetszett, és egész nap azt ismételttem olyan élvezettel, hogy ez a mai napig szilárdan megmaradt emlékezetemben. Anyám idegesen szólt rám ilyenkor, hogy hagyjam abba ezt az idegtépő gajdolást. Nem tudtam mi az a gajdolás, de lassan rájöttem, hogy nem az, hogy egy szó megtetszik, és azt kóstolgotom naphosszat. Sokkal inkább az, hogy csak felidegesítem környezetemet gyermek, imamalomszerű „gajdolással”. Hasonlítgattam a naponta begyűjtött új szavakat egymáshoz és az általam észlelt jelentésükhöz. Nem igen láttam az összefüggést, ha nem kifejezetten hangutánzó volt a szó. Egy dobogás, csilingelés, nyikorgás, nyávogás vagy hahotázás szóképviseleti jogához kétség sem fért. Voltak azonban olyan felnőttesen hangzó rejtélyes és idegen kifejezések, melyeket nyilvánvaló tisztelettel vagy bámulattal ejtettek ki a nagyok, s melyek természetesen azon nyomban megragadták fantáziámat. Ezen újdonságokat próbálgattam a lehetőség szerint rögtön magamévá tenni, a hangzásutáni képzetársítás kényszere nélkül.

Sláger volt akkoriban az „Apu, hod med be az a nagy elefánt...” című dal, mely többek között, egy oroszán által teára meghívott ormányosról szólt, akinek valahogyan a barlangba kellett volna bemennie. Nem különösebben kedveltem ezt a bugyután gügyögő nótát, a bemenés maga viszont felkeltette érdeklődésemet. Ennek az ürügyén nyaggattam felnőtt környezetemet Lajka, a szovjet nép nagy és úttörő kutyájának mennybemenetelével kapcsolatba, mely elképzelésem szerint a pusznik segítségével kellett, hogy végbe menjen. A pusznik nem volt más, mint a „legyőzhetetlen szovjet-ember” által alkotott, azonban lényegesen nehezebben kimondható, és akkor igencsak közszájon forgó Szeptnyik. Hogy Lajka, a hős kozmonauta-kutya nem a legendás gömbölyded Szeptnyikkal ment a kozmoszba, az most teljesen mellékes, én azonban meg voltam győződve róla, ha ez így igaz, és Lajka valóban ment, akkor csak ezzel a járművel mehetett, hiszen meg volt már a gyűjteményemben a „pusznik-bélyeg”. De hát, hogy ment vajon bele és mégis, mikor jön vissza és jön ki belőle? Ez az egész kérdéses gondolkör bővült friss információkkal, amikor szüleim a négy gyerek nélkül mentek turistáskodni „Cseszkóba”, azaz az Alacsony Tátrába, és én egy hétre Erzsi néniékhez, az óvónénimhez kerültem kölcsönnyereknek. Erzsi néni nyilván nem tudott hova tenni, - vagy csak kifejezetten előtérbe helyezett lelki épülésem végett - többszörösen elvitt a Bosnyák téri katolikus templomba. Itt alapvető, felismerés-szintű impulzusok értek, de hát miért másért is menne az ember a templomba. Ám Lajka sorsára utaló további fontos információkat is sikerült

beszerezni. Úgy éreztem, addigi gajdolásaim szintén egyszerre értelmet nyertek. Tapasztalhattam, végre megtaláltam mániám békésen felhasználható terepét, és lett végre egy hely, ahol gajdolásom - akár csoportosan - szépen volt illeszthető a templomi színjáték dramaturgiájába. Lelkesen mondtam szavakat, melyekről nem tudtam mit jelentenek, de minekután mindenkivel együtt tettem ezt, ez inkább egy jól működő és begyakorolt játéknak tűnt. Erzsi néni részletes felvilágosítása révén, Lajka fontos és kockázatos útja is kezdett számomra megmagyarázhatóvá válni, és az lebegett szemem előtt, hogy egyszer majd ő, az új kor szovjet hős-ebe is visszatér, s csak betoppan egyszer, mint az a bácsi, aki a temp-

lom végén van fenn azon a fán. Hogy Lajka miért Lajka? Hát mert Lajos, de szovjetül a kis Lajos, az nem Öcsi vagy Laja, hanem Lajka.

Az, akkor komolynak számító külföldi út után hazatérő szüleim meghökkenve hallgatták színes elbeszéléseimet a vélt játékos cirkuszi előadásokról, melyek sokkal jobbak, mint az unalmas bohócosak a Ligetben. Apám többször is tapintatosan körbejárta ezt a cirkuszügyet, hogy szóval, az tényleg ott és Erzsi nénival játszódtott-e le, és mi volt ebben az én pontosan meghatározható szerepem. A nevezett épület pontos leírása és a Bosnyák téri piac előtti helyszín, minden kétséget kizáróan a Bosnyák téri templom kellett legyen, a templom szó nekem semmit nem mondott, úgy hogy én maradtam a cirkusz meghatározásnál. A jó hangulatú kölcsönös élménybeszámoló folyamán többször elhangzott a kicsit vészterhesnek tűnő „nihtvordémkind”, amit már több más esetben is kellemetlenül kellett tudomásul vegyek, nem kristálytisztán érve a szóvirág pontos rendeltetését. Saját dekódolásom szerint itt valami olyanról kellett szó legyen, mint például: „ez nem olyan érdekes, beszéljünk másról, ami a gyereket is szórakoztatja és érdekli!” Ennek a szellemében tért rá apám a kutyák világára, és hogy micsoda hatalmas lépés az emberiség történetében ennek a kutyusnak az ürrepülése.

A kis Lajos kutya üdvtörténete és az emberiség megváltása ezzel le is lett rendezve, várható visszatérése a kozmoszból már egyértelműen kitapintható problémát jelentett apám számára is. Felvetésem, hogy a pusznikról adtak ki bélyeget, Lajosról meg miért nem, hi-

vatalos kérdésnek számított, mert apám a Bélyegyűjtő Szövetség egyik vezetője volt. Majd biztos fognak - háritott apám, de a röplő ebnek nyilván utána nézett, mert másnapra már összehasonlíthatatlanul felkészültebb volt. Először is etimológiailag hozta Lajkát vissza a földre. Szilárd meggyőződést szuggerálva magyarázta apám, hogy ennek a derék ebnek a neve semmilyen összefüggésben nincs semmiféle Lajossal, mert Lajka szovjetül, az jelenti „ugató”. Ne keressem itt az összefüggést a kutya ugatása és a szó hangzása között, a szovjet elvtársak így mondják és kész! És ez a kis ugató kutya nem ám valamely előkelő kutyacsaládból származott, nem henye öleb volt, de nem ám! Ő, bolygónk ama első élőlény, aki a Kozmosz meghódításának szentelte életét, mint a nép egyszerű kóborebje tengette céltalan életét Moszkva síkatoraiban. Ám akarat, kitartás és a küldetéstudat csodákat tud szülni. Mert való csoda az, hogy a sintértelepről valaki a Szeptnyikba és vele a Kozmoszba kerüljön, a Szovjetunió első úrhajósaként. Sok kutya tolongott ezért a szerepért, nemesek, gazdagok, szépek, de két másik szerény, egyszerű, de becsületes szovjet kutyával együtt, rá, a kis ugatóra, Lajkára esett a választás. A kiképzés során bebizonyosodott, hogy ő a legalkalmasabb a hatalmas feladat véghezviteléhez. Ami meg a bélyeget illeti, én magam mondtam, hogy Lajka visszajön közénk a Földre, tehát él. A magyar posta viszont csak, már nem élő hírességekről ad ki bélyeget.

Ezeknek az itt előadott eseményeknek két lényeges folyamánya keletkezett, az egyik egy ebügyi, a másik gajdolási-nyelvészeti. Nem egészen egy évre rá, hogy számomra kiderült, hogy szegény Lajkára eleve hősihalál várt, mert Szeptnyikjának nem volt visszatérő esélye, mégis becsülettel végrehajtotta küldetését, egy kutya kerül a családhoz. Pont olyan volt, mint Lajka, ő is proletár volt a sintértelepről, és mindenekelőtt ambiciózus. Nem emlékszem pontosan, mitől lett Floki a neve, lehet, hogy hozta magával. Anyám egy bizonyos Böhm elvtárs rábeszélése alapján döntött a női fodrásznál, Lajka harcostársa befogadása mellett. A jelzett nyelvészeti esemény a család másik nagy döntésével függött össze, tudni illik egy autó vásárlásával. Ekkor Gagarin is már teljesítette küldetését, és az éppen kibontakozó fridsider-kommunizmus vívmányaként egy Trabant állt a házhoz. A magyar közutakon négy-öt féle kocsi bóklászott, a taxik Pobjedák vagy Volgák voltak, a népautók a Trabantok, Wartburgok és a Skodák. A legkisebb és legolcsóbb volt a Trabant és a gyártása Lajka önfeláldozásának idején kezdődött. Nagyon valószínű, hogy az igen csak Moszkva-hű NDK ezért adta a Trabant nevet ennek a préselt papír-műanyag karosszériás kiskocsinak. Szeptnyik oroszul útitársat jelenet, a Föld útitársát a mi esetünkben. A Trabant németül jeleni ugyanezt.

HALMOS LÁSZLÓ: PESZÁCH 5775

Ez az ünnep, az „Átlépés”, vagy „Kihagyás” ünnepe (a héber pászách ige ezt jelenti) körülbelül 3300 éves. Egyike a három zarándokünnepeknek (a másik kettő a Sávuot és a Szukot). A jeruzsálemi Szentélyek fennállása idején a Jeruzsálemba vezető utak javítását harminc nappal Peszách előtt kezdték el, hogy az ünnepre felmenő több százezer zarándok (olé regel) nehézség nélkül juthasson fel a szent városba.

Van egy nép, amelyik ennyi idő óta évente megemlékezik egy természetesen túli eseménysorozatra, legyen akár derű, akár ború fölötté, éljen bármely ég alatt.

A drámát a Hágádá (magyarul „Monda”) eleveníti fel. A Tíz Csapás és az utána következett kivonulás ősi magyarázataival a Széder-estén, keletlen kenyérrel, amelynek a héber neve mácá, többes számban mácot, és amit az európai, zömmel askenázi zsidók macesznak ejtenek, és a zsoltárok, dicséretetek közben négy pohár bort is felhajt minden résztvevő, végül a bájosan bumfordi, arameus nyelvű „Gödölye-dal” (Chád gádjá) eléneklése után így búcsúznak a Pészách ünnepet beköszöntő Széder-esttől: „Jövő évben a megépült Jeruzsálemben” (Bösáná hábáá bíj'rusálájim háb-

nujá) – ami alatt az újjáépült Templom körüli fővárost kell érteni. Aminek az újjáépülése nem lesz egyszerű dolog, nem mindenki fogja szeretni.

Két nemzedéke már, hogy történelme legnagyobb pusztítása óta, és e pusztulás következményeként, e nép egyre nagyobb hányada a maga független államában él. Az itt születetteknek, és a régi izraelieknek nincs szüksége magyar vagy egyéb nyelvű fordításra: magától értetődően olvassa a Széder héber imáinak, „pijut”-jainak (vallásos költeményeinek) a szövegét. Az arameus szövegű verseket is kívülről fűjják a gyerekek.

A Hágádá szövege évszázadok óta változatlan. Egyik megállapítása háborzongató. Észre sem vesszük, hogy ez az egész narráció központi eleme, az emberi történelem talán legnagyobb drámája: „B'kol dor v'dor kámim álenu l'chálótenu” – minden nemzedékben felkelnek megsemmisítésünkre.

Sokszor leírtam már: minden, ami Izrael államával, népével, sorsával kapcsolatos, nem politika, hanem teológia. Emberi problémák abszolút megoldhatatlan komplexuma. Lecke, amelyet évezredekkel ezelőtt adott fel a Legfelsőbb Hatalom, és amely emberi léptékkel

megoldhatatlan. Ez pedig a „választott nép” – vagy, amint azt unalomig ismétlem – olvasatomban a népek közé kihelyezett „kísérleti csoport” mozgása térben és időben.

A népek (héberül: „gojim” – a gyakran idézett, és mindenütt zsigeri gyanút keltő szó ezt jelenti) a földi terek és idők legnagyobb részében nem tudnak megbirkózni a közjük-melléjük került héberek avagy zsidók különös érényeivel és hibáival, és nem kevés alkalommal egyszerű fizikai kiküszöbölésükben vélték és vélik megtalálni a megoldást.

A loddai Ben-Gurion repülőtér, mint ilyenkor mindig, csúcsforgalmat bonyolít. Kifelé az izraeli kirándulók, befelé a zsidó és keresztény zarándokok igyekeznek.

A pászách munkaszünet napjaiban – már, akinek van – belföldön is elindulhatunk egy tavaszavató kirándulásra. Ilyenkor, az esős évszak végefelé virágzik a sivatag: a Negev csodás arcát mutatja. Érdemes látni!

Adja a Mindenható, hogy Izraelt és általa minden országot és népet elkerülje a háború, és a fegyverekre, rakétákra, rakéta-elhárító rakétákra, kémholdakra, csapásokra, ellencsapásokra és ellen-ellencsapásokra a Gondviselés által kijelölt varázslatos órától kezdve ne legyen többé szükség.

STERN LIVI

MIMUNA, TE ÉDES!

Szeretjük Pészahot, mert vidám, mert rólunk szól, a mi győzelmiünkről, arról, hogy mi, zsidók kinyitjuk a szívünket, ajtónkat. Asztalunkhoz ültetünk olyan vendéget, aki egyébként egyedül töltené a Pészah-esti vacsorát anélkül, hogy részese lenne a Hagada felolvasásának.

Szóval, szeretjük ezt az ünnepet és az azt követő nyolc napot.

És akkor essék most szó egy különleges szokásról, amelyet közvetlenül Pészah kimenetele után a marokkói zsidóság körében tartanak. Ez a Mimuna, amit nevezhetünk a szerencse napjának. Ez a creme de la creme, azaz a hab a tortán, a maga sok-sok édességével, finomságával.

Több Marokkóból származó zsidó barátommal, ismerősömmel beszélgettem erről a nagyon barátságos, vidám ünnepről. Jellesül kedves barátaim, Mirjám és Shlomo olyan négyemeletes házban laknak Kfár Szábán, ahol a családok zöme anno Marokkóból érkezett, és Mimuna éjjelén eme-

letről-emeletre, lakásról-lakásra járnak és ünneplik a szabadságot.

Ezen az estén szigorúan tilos a kalóriákat számolni, hiszen mandulából, mézből, kókuszából készült édesség van az asztalon, de az aztán roskadásig.

A legismertebb mimunai vendégváró a mufléta, amely egy igen egyszerű, víz és liszt keverékéből készült lapos tészta, amit ropogásra sütnek. Ennyit a kulináris élvezetekről.

Számomra ennél sokkal érdekesebb a Mimuna keletkezése, tartalma, hiszen csak a marokkói zsidó közösség ünnepli. Évszázados hagyományra tekint vissza az ünnep, amelynek legfontosabb gondolata a „legyünk együtt”, „mindenki jön hozzánk”, „kopogni nem kell, nyitva áll az ajtónk”.

Nekem tavaly volt részem néhány órát eltölteni Mirjám és Shlomo ünnepi sátrában. Mirjám gyönyörű marokkói népviseletbe öltözött, és ugyanúgy a hozzájuk érkező vendégek is, a férfiak káftánban. Tánc és zene, vidámság

töltötte be a sátrat ezzel demonstrálva, hogy az évszázadokkal ezelőtt is kisebbségben élő marokkói zsidó közösség meg tudta mutatni értékeit, a saját gondolkodását, indentitását, örömét, vidámságát egy arab országban.

Mindenkinek szép ünnepet kívánok és azt, hogy legalább egyszer legyen olyan szerencsés, hogy bekerüljön egy Mimuna-sátorba. Életre szóló élményben lesz része.

Mindenkinek Hag szameah metuka!

PEER GIDEON: VONZÁSBAN

Ha véletlenül leejtünk egy orvos-
ságot, magunkat hibáztatjuk. Az
ügyetlenségünkért. Pedig kár, nem
mi vagyunk a vétkesek.

Tartjuk a keserű pirulát, azzal a
kifejezett szándékkal, hogy bekap-
juk, ahogy az orvos előírta. Szorít-
juk a markunkban, aztán, hirtelen,
mit ad Isten, mielőtt bevinnénk,
kiugrik a kezünk közül, és leveti ma-
gát a mélységbe. Elgurul, és legény
legyen a talpán, aki megleli. Kön-
nyebb a Tiszát átugrani, mint egy
elbitangolt pasztillát megtalálni.

Ott tartottunk, hogy a gyógyszer
kiesett a kezemből. Előbb felülről
szemléltem a padlót, álló helyzet-
ből, mint a réti sas, ha táplálékra
les. Semmi. Újra semmi, annak el-
lenére, hogy alaposan végigpász-
táztam a kijelölt körzetet. Aztán
lehajoltam, hátha közelebről néz-
ve rábukkanhatok a menekülőre.
Végül négykézlábra ereszkedtem,
előre-hátra, jobbra-balra tekintget-
ve, diónyira meresztve a szemem,

természetesen hiába.

Nem krimiken nőttem fel, vala-
miért ki nem állhatom őket, mégis
eszembe jutott valami, amit nehéz
megmagyaráznom: lehet, hogy
nem én voltam az ügyefogyott, ha-
nem a pirula kereste előre megfon-
tolt szándékkal a menekülés útját?

Egy orvosság? – kérdezhetné az
olvasó, és joggal. Mit akarhat egy
orvosság?

De én ott, négykézláb, amikor az
orrom hegyéig sem láttam el, még-
is tovább láttam az orromnál. Tu-
dom, nehéz első hallásra elhinni,
de meggyőződésem, hogy a mai or-
vosságokat nem lehet kiszámítani.
Ezt nem én mondom, illetve nem
csak én, hanem a szomszédasz-
szonyom is. Vágyaik vannak. Nem
a szomszédasszonyok, hanem az
orvosságnak. Többet szeretnének
elérni az életben, többre vágnak,
minthogy leszánkázzanak a gara-
tunkon. Hovatovább az már nem
elégíti ki őket.

Különben mivel magyarázható,
hogy csak úgy, ukmukfukk kiugrik
a kezemből? Aztán gurul-gurul,
ide-oda, oda-ide, cikáz le-fel, még
látom, éppen egy éles kanyart vesz,
végül szem elől tévesztem. Minden
sarkot, ki- és beszögelést felhasz-
nál, hogy kámforra váljon.

Ezek a gondolatok jártak az
eszemben, négykézláb. Már har-
madjára veselkedtem neki a ke-
resésnek, minden zugba, hajlatba
bekukucskáltam. Mégis, a hashaj-
tómról volt szó. Székeket, asztalo-
kat tologattam el a helyükről, meg-
emeltem a beépített szekrényt is,
mert sosem lehet tudni, de egyre
nyilvánvalóbbá vált, orvosságom
kezébe vette sorsa irányítását. Rám
meg fittyet hány. Csak tudnám, mik
a további tervei?

Az igazság, hogy nem csak az or-
vosság, az utóbbi időben más dol-
gok is kiesnek a kezemből. Eddig
nem, most igen. Pedig ugyanúgy
fogom-szorítom-tartom őket,

mint eddig. Mi állhat a rejtély mö-
gött? Lehet, hogy ez is a korral jár?
Öregednék? Nem hiszem...

Egyetlen megoldás lehet a fenti
jelenségre: az utóbbi időben meg-
erősödött a Földön a gravitációs
erő, az általános tömegvonzás.
Ebben az esetben inkább meg tud-
nám érteni, ami velem történik. Ha
elfogadjuk a fenti tételt, és miért
ne fogadnánk el, megtaláltuk a ma-
gyarázatot. Magyarázat mindenre
van...

Peer Gideon

Izraeli apróságok

című könyve

Dán Ofry bevezetőjével és

Schóner Alfréd rabbi professzor

utószavával megrendelhető a

054-6678131-es telefonszámon.

(Külföldről: +972/546678131)

A Drory könyvtár heti ajánlata

„Csodálatos, hogy egy rakás szarrágó a Föld-
ről magyarázza nekem, a botanikusnak, ho-
gyan neveljem a növényeimet.

Többnyire figyelmen kívül hagyom őket. Nem
akarok arrogánsnak tűnni, de én vagyok a leg-
jobb botanikus a bolygón.”

A programozó Andy Weir írt egy regényt és
mivel a kiadókat nem érdekelte a kézirat, fel-
tette a weboldalára. Bárki ingyen letölthette.
Aztán feltette az Amazonra is kilencvenkilenc
centért (nem kapzsiságból, hanem mert Kindle
verziót nem lehet ingyen feltenni) és három
hónap alatt harmincötezer letöltést generált.
A siker láttán a Random House könyvkiadó
lecsapott a regényre, Hollywood pedig a film-
változatra. Utóbbira nem kell sokat várnunk,
Ridley Scott és Matt Damon hamarosan elkez-
di a forgatást Budapesten.

Mark Watney jövőnk Robinson Crusoe-ja,
aki egy pech-sorozatnak köszönhetően a
vártnál hosszabb ideig kényszerül a Marson
tartózkodni.

Az Ares 3 küldetését eredetileg két hóna-
posra tervezte a NASA, de egy váratlan ho-
mokvihar miatt kénytelenek jóval korábban
megszakítani. Mark, a csapat mérnöke a lehe-
tő legrosszabbkor, evakuálás közben szenved
balesetet. Társai nehéz szívvel, de halálának

biztos tudatával hagyják el a bolygót. Csak-
hogy Mark nem sokkal később magához tér.

A sokk és rettegés hullám után elkezd mér-
legelni lehetőségeit. A kommunikációs rend-
szer nem működik, tehát nem tudja jelezni
hogy él és küldjenek egy mentőcsapatot. Igaz,

az sem valószínű, hogy az élelmiszer kész-
let illetve a létfenntartó eszközök kitaranak
addig.

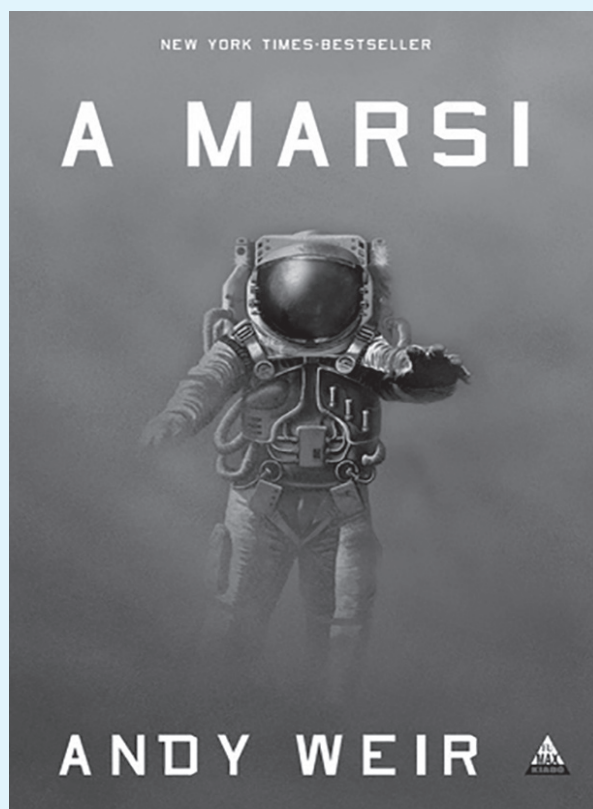
Sebaj, azzal kell dolgozni, ami van. Így lesz
a háladársra félretett krumpliból az első
tenyésztési kísérlet a Marson. Sőt, még az
üzenet küldés sem teljes zsákutca, mert a
korábbi küldetések eszközei mind-mind meg-
találhatóak egy kis kocsikázással, és talán va-
lami használható is akad köztük.

Tehát Mark teszi a dolgát, gondolkodik, so-
rozatokat néz, baromságokat beszél és sűrűn
káromkodik. Az olvasó pedig tövig rágja a
körmét izgalmában, ha éppen nem tör ki be-
lőle egy hangos nevetés sorozat. Ez a könyv
egyszerűen hihetetlenül jó! Minden meg van
benne, ami miatt érdemes elolvasni, letehe-
tetlenül izgalmas, humoros és érdekes.

Olvasásra ajánlott.

Nagy Timea

A könyv megvásárolható vagy kölcsö-
nözhető a Drory Könyvtárban. A könyvtár
elérhetősége a világhálón www.dkabala.com honlap, a Facebookon: Drory Izraeli Magyar Könyvtár. A könyvtár címe: Gi-
vatayim, Enzo Sireni 20. III/10. Telefon:
054/391-1831.

KRASZNAI ÉVA:

Egy fehér folt csökkenthető a várandósságban

A terhességi magas vérnyomás kialakulása nem a kismama általános vérnyomásától függ.

A várandósgondozásban a terhességi magas vérnyomás mindig is fehér foltnak számított. Leggyakoribb tévhit a kórkép kialakulásával kapcsolatban, hogy az anya általános vérnyomásértékéhez köthető. Ezzel szemben a betegség a terhesség, mint állapot miatt jöhet létre, alacsony vérnyomású anyáknál is, minden előzmény nélkül. Igaz, a több néven is ismert kórkép gyakori, rendkívül súlyos következményekkel járhat, ám jó hír, hogy ma már szűrhető és kialakulásának kockázata csökkenthető.

A terhességi magas vérnyomás, más néven toxémia, praeclampsia, vagy terhességi mérgezés a várandósok 2-5%-ánál fordul elő. Legjellemzőbb tünete a hirtelen fellépő (140/90 Hgmm feletti) magas vérnyomás, meg a vizelet megnövekedett fehérjetartalma (napi több mint 0,3 gramm) és a múlni nem akaró ödéma.

A praeclampsia-t a kóros lepényi erezettség váltja ki, tehát a lepény keringését ellátó erek nem tökéletesen alakulnak ki a várandósság elején. Érdekes megjegyezni, hogy normál erezettség esetében is kialakulna toxémia, ha a várandósok a 44. hétig tartanának. Gond akkor van, ha ez az erezettség kórosan alakul

ki a várandósság elején, mert emiatt korán, a 34. terhességi hét előtt jöhet létre a terhességi magas vérnyomás betegség, és annak rendkívül súlyos következményei lehetnek, az anya és a magzat esetében is – állítják a szakemberek.

Az anyánál vese és májelégtelenség, vagy akár stroke is lehet, a magzat esetében a koraszülésből adódó problémák jelentkezhetnek, hiszen megoldásként a baba fejlettségi szintjétől függetlenül nem marad más hátra, mint a szülés megindítása.

Miért jelent komoly veszélyt a koraszülés az újszülöttre nézve? A túl alacsony súllyal (2500 grammnál kevesebb) vagy a 37. hét előtt világra jött babáknál nagyobb a halandóság, továbbá a megbetegedések aránya. Körükben a későbbi életkorban magasabb az elhízás, a szív-, érrendszeri megbetegedések, a magas vérnyomás és a cukorbetegség kialakulásának kockázata.

Komoly előrelépés, hogy napjainkra a terhességi mérgezés kialakulásának magas kockázata már a 12. héten előre jelezhető. A PAPP-A és méhartéria alapú vizsgálat egy új faktorról, a PLGF fehérje vizsgálatával kiegészülve képes az efféle jelzésekre. A PLGF (Placental growth factor) a lepény kialakításában játszik fontos szerepet, alacsony szintje arra utalhat, hogy nem megfelelő a lepényi erezettség. A szűrőmódszer így még megbízhatóbb eredményt ad: friss szakirodalmi adatok szerint a 34. hét előtt koraszülést igénylő súlyos praeclampsia-k 96%-át, 10% téves pozitivitás mellett kiszűri.

Amennyiben a vizsgálat alapján a kismama magas kockázatú, már létezik a terhességi mérgezés esélyét csökkentő terápia, illetve ha időben kezdődik a kezelés, akkor a negatív folyamat késleltethető.

FITTEEN MÉG A SZÜLÉS IS KÖNNYEBB HITEK ÉS TÉVHITEK A TERHESSÉGI ALATTI SPORTOLÁSRÓL

Egy ausztrál kutatásból derült ki, hogy a kismamák kétharmada nem tudja, mennyi az ideális súlygyarapodás a várandósság alatt. A várandósok egy része túl sokat hízik a 9 hónap alatt, más részük viszont olyannyira nem „engedi el” magát, hogy közvetlenül szülés után alacsonyabb a súlya, mint a terhesség előtt.

A szakemberek szerint a nők jelentős többsége tudja, hogy az egészséges étkezés fontos, de azt már csak töredékük képes meghatározni, egyes élelmiszercsoportokból mennyit kellene fogyasztania. Kifejezetten gyakoriak voltak a kismamák közt a fizikai aktivitásra vonatkozó téveszmék is, hiszen legtöbben még mindig úgy tartották, hogy várandósan óvakodni kell a mozgástól. Holott erős bizonyítékok támasztják alá ennek ellenkezőjét.

Általános szabályok a terhességi súlygyarapodást illetően: Ha a terhesség előtt a BMI kevesebb volt, mint 18,5, az ajánlott hízás: 12,5-18 kg. Ha a terhesség előtt a BMI 18,5-24,9 közé esik, az ajánlott hízás 11,5-16 kg. Ha a terhesség előtt a BMI 25-29,9 közé esik, az ajánlott hízás 7-11,5 kg. Ha a terhesség előtt a BMI nagyobb, mint 30, az ajánlott hízás 5-9 kg.

A nőgyógyászok hangsúlyozzák, hogy az egészséges, fiatal nők éppen a várandósság alatt vesznek részt rendszeresen egészségügyi vizsgálatokon, éppen ezért ez egy ideális időszak arra, hogy maguk és a családjuk számára is egészséges szokásokat alakítsanak

ki. Ez egyrészt a kismama szándékán, másrészt a szakember odafigyelésén, harmadrészt a lehetőségeken múlik. Fontos, hogy a várandósok pontos tájékoztatást kapjanak a táplálkozás és a számukra kidolgozott mozgásprogramok jelentőségéről.

A torna jó a mamának és a babának is

A kismamatorna végigkísérheti a kismamát a babaváráson, bár a kezdéssel érdemes megvárni a 12-14. hetet. Természetesen olyan kismama is belevághat, aki korábban nem mozgott, hiszen a segítő légkör és a harmonikus mozgás is pozitív hatással vannak a várandós nőkre, és a testi hatások is lényegesek. A gyakorlatok serkentik a vérkeringést, erősítik a mell- és hátizmokat, lazítják a csípőtáji izmokat és komolyan hozzájárulnak a medencealapi izmok erejének fejlesztéséhez.

– A kismamatorna nem csak a szülésnél jelent segítséget, de a regenerációt is gyorsítja.

– A beépített gátizom erősítő gyakorlatok ráadásul a szülésnél hozzájárulhatnak a könnyebb táguláshoz, és megelőzhetik az esetleges későbbi inkontinenciát is.

– Fontos lehet a szülésnél az a légzéstechnika is, amelyet a kismamák elsajátítanak a tornán. A megfelelő légzés ugyanis nem csak több oxigénhez juttatja a mamát és a babát, de csökkenti a stresszt, sőt a fájdalommal való

megküzdésben is segít.

Sok kismama tapasztalja, hogy a tornát a babák is élvezik, és az is tény, hogy a mozgás pozitív hatással van a baba fejlődésére, mozgásérzékelésére és az idegrendszerének, értelmi képességeinek fejlődésére. Azt pedig a már megszületett „babáinkon” látjuk, hogy azok, akik már a pocakban is „tornáztak”, lényegesen figyelmesebbek, nyugodtabbak és kezdeményezőbbek.

Krasznai Éva

RÓNA ÉVA: TAMÁS BÁTYJA KUNYHÓJA

A világhírű regény írója, Harriet Beecher-Stowe 1811-ben született, a connecticuti Litchfieldben. Gyermekkorát gondokkal küzdő, egyszerű családban, zsarnok apja szigorának légkörében töltötte. Tizenketten voltak testvérek. Az apa, Lyman Beecher, kálvinista lelképásztor volt, különleges elhivatottságot érzett, hogy Isten szolgálója legyen a Földön, felkarolja a jót, ostromozza a rosszat.

Harriet húszéves volt, amikor Cincinnatibe költöztek, ahol apjának anyagilag előnyösebb tisztséget ajánlottak fel a Lane Teológiai Szeminárium keretében. A fiatal lány ott találkozott először a jenki ültetvényeken dolgozó rabszolgákkal, látta az embertelen bánásmódot, amelyet a könyörtelen rabszolgatartóktól kellett elszenvedniük. Ott ismerkedett meg a nagytudású jövődöbéli férjével, Elis Stowe-val, a szeminárium Biblia-tanárával, aki otthonosan mozgott a héber, a görög, a latin és egyéb tudományok útvesztőjében. Később tudását megosztotta feleségével is. Éjszakákba nyúló beszélgetéseiken elítélték többek között, a Fugitive Slave Act-törvényt, melynek értelmében üldözni kell a szökött rabszolgákat, vissza kell zavarni uraikhoz, és kemény büntetéssel kedvüket venni az újabb szökési kísérlettől.

Később a neves publicista, Liliane Crété, méltató cikket közölt „Tamás bátya szülőanyja” címmel, tételesen kijelentve: „Beecherék ahhoz a táborhoz tartoztak, amely a rabszolgák azonnali felszabadítását követelték. Mélységesen felháborította őket a missouri kompromisszum, amely, ésszel ellentétben, délen meghagyta a rabszolgaságot.”

Harriet humánus érzelmeit a szerencsétlen rabszolgák iránt, fokozta a rátörő személyes megrázkódtatása is. Cincinnatibe is eljutott az Amerika-szerte dühöngő kolerajárvány. Harriet másfél éves kislánya belehalt a betegségbe.

Egyik barátnőjének azt írta a tragédia után:

„Gyermekem betegsége alatt értettem meg igazán, mit érezhet az a rabszolganő, akit elszakítanak gyermekétől. Iszonyúan szenvedek a gyermekem elvesztése miatt, s úgy érzem, csak akkor nyerhetek vigaszt, ha megtört szívemből új erő fakad, és mindig valami jót tehetek másokért...”

Ezután született meg a Tamás bátya kunyhója című műve (1852), az amerikai néger rabszolgák szenvedésének regényes ábrázolása, amely szerzőjét egyből világhírűvé tette. A könyv megjelenésének napján Amerikában 3000 példány fogyott el. Ugyanabban az évben Angliában, és a gyarmatokon az eladott példányszámok elérték a félmilliót. Napjainkban is világszerte a legnépszerűbb könyvek közé tartozik.

Az említett publicista L.C. elmondta továbbá:

„Harriet dúsgazdag lehetett volna, ha kevésbé szerény, és jobban bízik a saját tehetségében. Kiadója kedvező ajánlatot tett neki: minden eladott könyvért tíz százalékot fizet

a szerzőnek. Ha nem akarja ezt a megoldást – mondta -, közösen viselik a veszteségeket és közösen osztoznak a nyereségen.

Harriet az első megoldást választotta, ami közel sem jelentett olyan busás hasznot, mint ha a második ajánlatot fogadta volna el. De a befolyt jövedelem így is kényelmes életet biztosított a családnak.

Az addig alig ismert házaspár új éleformát kezdett. Neves írók, művészek lépték át lakásuk küszöbét, vagy rendeztek fogadást számukra a saját előkelő otthonukban. A glasgowi Rabszolga-Ellenes Társaság meghívására Harriet Skóciába utazott, majd Franciaország, Svájc és sok más ország következett. Az ünnepektől íróként abban a kiváltságos helyzetben is része volt, hogy személyesen találkozhatott Viktória királynővel. Abban az időpontban köszönthette az uralkodónőt, amikor a Brit Birodalom elérte hatalma tetőfokát.

Harriet karrierje egyre feljebb ívelt. Különösen miután megjelentette a rabszolgaságról szóló második regényét, a „Dredet”-et.

Sikeres alkotói pályafutásának örömeit azonban ismét elhomályosította egyéni életének újabb tragédiája. Egyik európai útjáról hazatérve borzalmas hír fogadta: tizenkilencéves fia, a Dartmouth College hallgatója, belefutott a Connecticut folyóba.

A szerencsétlen anya úgy érezte képtelen elviselni az újabb lelki csapást. Hetekig nem jött ki a lakásából, nem akart találkozni senkivel, nem akarta látni az emberek feléje sugárzó szálnalmas tekintetét, hallani vigasztaló szavait. Magába zárkózottságán, szomorú lelkiállapotán egyetlen kiúttal próbált segíteni: újabb alkotással.

Megírta az „Orr sziget gyöngye” című könyvét. Cselekménye azokon a helyeken játszódik

le, amelyekhez ifjúkori szép emlékei fűződtek. Teltek az évek. 1866-ban kitört az amerikai történelem legvéresebb polgárháborúja. Egyetlen még életben maradt fia, Frederick, a Harvard Egyetem medikusa, a massachusettsi gyalogezredben harcolta végig a háborút.

Súlyos sebesüléssel került haza. Elkeseredésében inni kezdett, majd Kaliforniába ment. Többé nem került vissza.

Harriet férje, Elis Stowe, nem bírta elviselni az újabb lelki megrázkódtatást, szívvroham végzett vele.

Harriet ismét az alkotáshoz menekült. Tudta, hogy a radikális északiak kizsákmányolják a legyőzött déli konföderáció lakosait, visszaélnék a rabszolgák hiszékenységével. Elhatározta, tanfolyamot szervez, tanítani fogja az egykori rabszolgákat és azok leszármazottait, ne hagyják, hogy „a romlott politikusok piszkos játékaikhoz használják fel őket. Ne higgyenek a hazug, és be nem tartott ígéreteiknek. Álljanak ki igazuk mellett!”

Emellett olyan társadalmi problémákat felvető könyveket – összesen 32 kötetet – jelentetett meg, amelyek a szélesebb olvasótábor is érdekelték. De a leghíresebb műve továbbra is a Tamás bátya kunyhója, amely az emberiség közkincsévé válva, bejárta a világot, és napjainkban is az egyik legszebb olvasmány maradt.

Harriet Beecher-Stowe sorscsapásokkal, és irodalmi diadalokkal teli életének nyolcvanöt éves korában mondott végső búcsút.

Tamás bátya kunyhója c. regényből előbb a némafilm korszakában készült film, majd a hangosfilm, valamint a tévé-sorozat került a közönség elé. A megrázó történet főszereplőjéről, Tamás bátyáról, a jóságos, öreg négeréről, az agyonkínzott fekete rabszolgáról, szinte mindannyiunknak vannak kitörölhetetlen nyomok hagyó, gyermekkori emlékképeink.

Radványi Géza, zsidó származású magyarországi filmrendező 1965-ben készült Tamás bátya kunyhója című filmjét nagy sikerrel vetítették az izraeli mozikban is.

Róna Éva
NŐI OLDAL
című könyve megrendelhető a szerzőnél,
az alábbi címen:

Róna Éva Rehov Shay Agnon 13/12
55602 KIRIAT ONO
Ára 50 sekel + postaköltség 5 sekel
Telefon: 03-5343853
Külföldi hívás esetén: 972-3-5343853

ARJE SINGER:

KIVONULÁS EGYIPTOMBÓL

Szóval az első kivonulás nélkül nem jelenne meg ez a cikk, sem az újság Izraelben. Egyáltalán nem lett volna Izrael Ország. Ezért ünnepeljük a Széder estét, ezért olvassuk fel az Agadát, ezért kérdezi a család legkisebbje a Má Nistánát.

És nekem minden alkalommal eszembe jut, hogy mi asszonykámval szintén kivonultunk Egyiptomból. Már nem mesélem el a széder asztalnál, mert a családban már kívülről tudják ezt a történetet.

Szóval ott voltunk Spanyolországban, és közeledett Peszách ünnepe. Miért ne ugorjunk át Kairóba? Béke uralkodott már Izrael és Egyiptom között. Repülőket jártak a két ország között, bementünk Barcelónában egy utazási irodába, felmutattuk ausztrál útlevelünket és hajrá két jegyet, kaptunk Kairón keresztül Izraelbe. Bár ez volt első és utolsó alkalom, hogy Kairóból Tel-Avivig nem volt foglalt helyünk, de reméljük ez majd megoldódik.

Az egyiptomi fővárosban összeszedték az útlevelüket. Bevallom nem a legjobb érzés még pár percet sem útlevél nélkül maradni, de ez volt. Asszonykámval megegyeztünk, hogy angolul fogunk beszélni egymás között, de azért

oda súgtam neki héberül: „rabszolgák voltunk Egyiptomban”.

Másnap ellátogattunk az utazási irodába, megnyugtattak, minden rendben lesz és salommal köszöntek el tőlünk.

Megtekintettük a piramisokat, egyikbe besétáltunk, a levegő, hát Istenem, olyan két és fél ezer éves. Lefényképeztettük magunkat a szfinx mellett, ellátogattunk a múzeumba, Nafatiti és Ramszesz ránk kacsintottak, békésen ők ott maradtak, mi pedig ki Kairó forgalmába. Szerencsére még katonakoromban megtanultam ennek a városnak a térképét, mert ki tudja talán??? De azért mégse. A Nílus folyón mentünk át egy hídon gyalog. Angolul beszélgettünk. Egyszer csak egy ürge megkérdezett bennünket, tudunk-e héberül? Köffiába volt burkolva, nem lehetett izraeli. Gyorsan visszavonulást gyakoroltunk, mert hát azért mégis...

Másnap már lejárt a szabadságunk a rabszolgák országában. A taxi kivitt a repülőtérre. Kicsit féltünk. Mi lesz, ha nem lesz nekünk hely a gépen? Mit teszünk, ha az El Al repülő továbbrepül nélkülünk?

A biztonság kedvéért (mert hát Mózes is biztos így tett volna), odasúgtam az arab tisztvi-

selőnek: nekünk utaznunk kell (ennyit tudtam még arabul).

A pasas rám nézett.

– Maguknak nincs foglalt helyük. Várjanak, míg megtelik a gép. Van öt szabad hely.

Mit tesz az ember, akinek ki kell vonulni Egyiptomból?

Eltalálta a kedves olvasó, létezik baksis.

Felajánlottam egy százdollárost, ha a gépre kerülünk. Most már ettük a körmünket. Mi lesz, ha Ramszesz nem enged ki minket?

Amikor már mindenkit beengedtek a tisztviselő, megjegyezte, hogy 15 nem foglalt helyből csak öt áll rendelkezésére. Aztán felolvasta az öt nevet. Mi voltunk az első kettő.

Megígértem magamnak, soha, soha többé, nem utazom foglalt hely nélkül. A tisztviselőnek odanyújtottam a százast, megköszönte arabul, és mi izzadva bár de teljes egészben felmáztunk a gépre. Kicsi féltünk, talán Ramszesz utánunk küldi hadseregét, de hát akkor bele fognak fulladni a Vörös tengerbe. Mi pedig egy órára rá, és nem 40 év elteltével, Tel-Avivban voltunk. Peszách estén pedig imádkoztunk, „aki kihozott minket Egyiptom országából, áldott legyen a neve.”

SÁNDOR JUDIT:

A majdnem megfagyott idő nyomában

Előhang mollban:

Leakasztottam az egyik falórát a falról és beraktam a mélyhűtőbe.

Azon olvasó számára, akinek a „mélyhűtő” kifejezés az elfeledett és nem használt szavak sorába került, hozzáteszem, hogy a mélyhűtő a hűtőszekrény fagyasztó része.

A lakás amiben éppen lakom, vagyis az otthonom, tele órával, de nem ketyegéssel! Nappal, amikor a világ tele zajokkal, nappal nem számít, de amikor az éji csend honol a tájon, a ketyegés oly szörnyűség, amelyet fül el nem visel. Kattogás, zakatolás, irtóztató, fülrepszó, idegborzoló ZAJ! Kérdés, hogy minek az ilyennek óra, akár egy is? Hát nem a ketyegésért.

Az idő múlásának a látványa különös érzéssel tölt el, ami minden nap újra és újra lázba hoz. Az óra nem lehet számkijelzős, csakis hagyományos, számlappal, egy rövid, és egy hosszú, és egy láthatóan körbe járó másodperc mutatóval. Az utóbbi időben lehet kapni ketyegésmentes órákat, igaz, hogy a másodperc mutató körbejárás közben perceg, de ezt oly mértékletesen teszi, mint egy illedelmes szű. Ez az apró zaj, ez a nyöszge nyöszörgés, ez a pöszögő pöszmötölés ez nem zavar, sőt, megnyugtat.

Az óráimat sietésre állítom, de nem egyformára, mert az unalmas és egyhangú lenne. A

„főóra”, a „nappalis” 15 és 20 perc közötti időt siet, a másik főóra (háló) 10 és 15 perc között, a többi valamennyit, ami a reggeleknek ízt és izgalmat ad (pl. elérni a buszt), de a múltkor, egyikük elromlott. Elemet cseréltem, rázogattam, ütögettem, simogattam, kérleltem, semmi hatás, egyre többet késett estére (talán bosszúból az örökös siettetésért?) egyik este kivettem az ajtó elé (nehéz szívvel), hogy majd reggel ...

Télvíz ideje járta, Árád városában ilyenkor zord-hideg szelek fúnak. Nem olyan, mint a „vén Európában”, de majdnem. Az óra kint éjszakázott és reggelre kelve sugallatom támadt, hogy hátha ... hátha az éjszaka hidege tett vele valamit. Bevitettem, dolgozni mentem, estére haza értem, és ... az óra meggyógyult. Nemrégiben elköltöztem Árád városából, Ein Gedibe, amire annyira vágyott szívem és a lelkem, és itt e meleg fészekben, az idő majdnem megfagyott. Az óra, amit fölvettem az új lakásban az új falra, ismét romlásnak indult. Kitenni az ajtó elé (!)- szólított meg a gondolat, ám rögtön rájöttem, hogy semmi értelme, hiszen itt meleg van, legyen nappal, éjszaka, világos, vagy sötét ... meleg, meleg, meg még melegebb. Így történt, hogy reggel beraktam az órát a fagyasztóba. Tíz perc fagykúrára szándékoztam fogni, ám hamarosan dolgozni mentem, és később, napközben jutott eszem-

be, hogy az „időt” a mélyhűtőben felejtettem. Gondolatban eltemettem a régi barátot, biztos voltam benne, hogy egyetlen óra sem képes túlélni ilyen tortúrát, ám amikor kiszabadítottam a fagyhalál torkából, a másodperc mutató vígan keringett, mintha mi sem történt volna. Szemem elhomályosult a felgyúlt könnyektől, az óra számlapja is bepárasodott a hirtelen támadt melegtől, és mindezt azért írtam le, hogy ezentúl más is tudja ne csak én, az órajavítás eme új, legegyszerűbb módját, és azt, hogy az idő nem fagy meg.

Az óra azóta is pontosan jár, illetve pontosan siet.

CSIRÁK CSABA:

Egy színésznő útja Szatmárnémetitől Holonig

Wohl/Koltai Katalin

Wohl Katalin, a család egyetlen gyermekeként, Szatmárnémetiben született 1930. január 12-én. Édesapja Wohl Miklós, Wohl Herik és Braun Emma fia Felvidéken született. Wohl Miklós Szatmárnémetiben már tehetős festékgyár tulajdonos és vaskereskedő. Édesanyja Kolb Anna. A család az Eötvös utca 1. szám alatt lakott. Az apa, Wohl Miklós, a szatmárnémeti cionista mozgalom jelentős személyisége, tagja a cionista pártnak és a szabadkőműveseknek.

A Wohl családnév már az első világháború előtt ismert volt Szatmárnémetiben. 1914 augusztusában, Szatmárnémetiben, a Deák téren 35.000 hadköteles tette le a katonai esküt a harctérre való kiküldés előtt. Az izraeliták a Takarékpénztár előtt sorakoztak fel. Az ünnepi eskütétel előtt a felekezetek papjai külön-külön tartottak istentiszteletet a különböző felekezetek katonáinak. Az izraelitáknak dr. Jordán Sándor főrabbi tartott lelkesítő beszédet és istentiszteletet. A Wohl család több tagja ott feszített egyenruhában a honvédek között, mert náluk emberség és hazafias kötelesség volt a haza védelme. Wohl Endre kereskedő, mint hadnagy, Wohl Henrik, mint szakaszvezető, Wohl István kereskedő, mint hadnagy, Wohl Miklós vaskereskedő, mint zászlós tüntette ki magát a világháborúban. Wohl Miklós, ezen írás főszereplőjének édesapja, Az olasz harctéren teljesített szolgálatot, ahol fogságba esett, és csak 1919 őszén került haza. Hősei és áldozatai voltak ők is az első világháborúnak, tanúbizonyságot téve hazaszeretetükről.

Trianon után a román lett a hivatalos nyelv városunkban. Wohl Katalin a román tanyanyelvű, vegyes, azaz lány-fiú osztályba járt a Rákóczi utcai iskolába. Tanító bácsija Rustoiu Constantin volt. Iskolai tanulmányait az 1936-1937-es tanévben kezdte. Nyelvtanból, olvasásból tízes osztályzatot kapott akárcsak vallásból, számtanból, énekből, tornából, kézimunkából és magaviseletről. Fogalmazásból és emlékezetgyakorlatból 9,33-as év végi osztályzattal fejezte be az első osztályt. A második osztályban – 1937-1938-as tanévben – is akadt két 9-es osztályzata számtanból és földrajzból, a többi jegye csupa tízes, köztük rajzból, tornából, énekből is.

A harmadik osztályos Wohl Katalinról megtudjuk, hogy csak szépírásból kapott 9-es osztályzatot. A többi tantárgyból csupa tízesi voltak: egészségtan, torna, földrajz, fizika-vegytan, számtan, kézimunka, történelem, román nyelv, ének, rajz, hazafias nevelés, vallás, magaviselet, mind-mind csupa kitűnő. Volt egy tantárgy ebben az iskolai évben, amit mintha neki találtak volna ki: szavalat és színjátszás. Jó alkalom volt számára, hogy már az 1938-1939-es tanévben megcsillantsa ilyen képességeit – tízes osztályzata volt ebből is. Valóban csak megcsillantani tudta tehetségét, hiszen évente csupán egy alkalommal, a nemzeti ünnepen, hazafias tartalmú összeállításokon szerepelhetett, más

szervezett iskolai alkalom nem volt szavaló és színjátszó tehetségének megmutatására.

Erről az évről személyi és családi adatok is fennmaradtak. A család gazdasági állapotát nagyon jónak minősíti a személyi lap. A szülő-gyermek kapcsolatot szeretet jellemzi, a 9 szobás lakás nagyon jó minősítést kapott a tanító bácsi látogatásakor. Katinak 93 köbméteres szobája volt, ott egyedül aludt. A 8 éves kislány elég fejlett, jegyezte meg tanítója, 135,5 cm magas, 33,7 kilogrammot mutat a mérleg, amikor rááll. Már ebben az időben jelentkezett a színház iránti érdeklődése, tudja meg a tanító a szülők elmondásából. Különös vonzódást mutat a tánc és a mesék iránt. Mindezek után a kutató elégedetlen, mert kitöltetlenül maradtak az úrlapnak azok a kérdései, amelyekből az orvosi leírás szerint a szem színétől a szervek állapotáig sok mindennek szerepelnie kellett volna.

A következő évi személyi lapon már 143 cm magas Wohl kisasszony és 41 kilogramm, az iskolai órákon kívül zongorázni tanul. A jegyei romlottak. Rajzból 8-as, hazafias tevékenység, magaviselet, ének (!), román nyelv, számtan és fizika kilences.

A középiskolai tanulmányait a Kolozsvár Zsidó Líceumban (1940-1944) folytatta, ahol magyar nyelven folyt az oktatás. 1944-ben, a zsidók gettózásakor 13 éves leánygyermek. Az iskolapadból a gettóba, onnan Auschwitzba kerül. Nem érti pontosan mi is történik vele, de tanúja annak, amikor a szüleit a gettóban megkínózták, kihallgatták, hogy az értékeiket elrabolják. Az utolsó szállítmánnyal vitték el Szatmárnémetiből, 1944. május 31-én. „Szállítás közben emberek haltak meg a vagonba. Szombat reggel volt, amikor befutottunk Auschwitzba.” emlékezik a művésznő. „Anyám sóhajtozott: gyermekem, gyermekem, gyermekem. Valóban gyermek voltam. Figyelmeztettek, hogy tagadjam le az életkoromat, mondjam, hogy 14 éves vagyok, holott csak a tizenháromat töltöttem be.” Közvetlenül a krematórium mellett dolgozott, a gázkamrába küldendőket vetkőztetésénél a ruhák összegyűjtésénél segédkezett.

Beszélgetés közben folyton a deportálás emlékei tolokodnak az eszébe még akkor is, amikor az egyetemi évek jönnek szóba, még akkor is, amikor a színházról beszélünk. Szatmárra sem akar emlékezni, nevekre sem, eseményekre sem, mert csupa fájdalom, amit felidézhet „Elég volt” mondja határozottan. Azóta eltelt 70 év. Ma is napi harcot folytat az emlékekkel, amelyek az idő múlásával egyre több teret foglalnak el a mindennapokból. Beszélgetés közben messzire néz, mint aki már nincs itt, mint akinek nagy fájdalma van. Az emlékezet mozaikkockái összekeverednek. Számunkra értelmezhetetlen összevisszaságban kerülnek elő Wohl Katalin szavaival. „Anyám ment az első sorban, én a második sorban.” mondja, amikor a színházról kérdezzük. Mi ezt, már nem értjük, hol? mikor? hová? mint, ahogy nem értjük az egész történetet. Wohl Katalin emlékezetét eloldozhatatlanul odakötötte az idő szenvedéseinek helyszíneihez, mint Odüsszeuszt utastárs sógora ahhoz a bizonyos hajóárbochoz.

„Birkenauból szabadultam. Sárkány Lajcsi segítette a szatmáriakat a lágérből hazajönni. Azóta is azon vagyok, hogy elhessegessem azokat a szörnyűségeket, ami velünk történt.” emlékezik özvegy Wohl Katalin, Weinberger Miklósné.

1948-ban Kolozsváron megalakult a Magyar Művészeti Intézet (MMI) Színművészeti Fakultása. Az első tanévben, 1949-1950, a felvételt nyert 50 színi hallgató közül 18 végzett az 1952-1953-as tanévben. Minden bizonnyal igaz van Kötő Józsefnek, hogy a nagy merítésből, (1901 embert hallgattak meg a felvételi vizsgák előtt) nagy tehetségeket fogtak ki. Ebben az áldott helyzetben volt Wohl Katalin is. Úgy tűnt, hogy minden körülmény adott ahhoz, hogy behegedjenek a világháborús sebek.

Az 1952-1953-as végzettségi közűl tizenheten úgy döntöttek, hogy együtt maradnak és létrehoznak egy új színházat: Ács Alajos, Bán Anna, Cseresnyés Gyula, Csíky András, Diószeghy Iván, Elekes Emma, Kiss Imre, Kozma Lajos, Köllő Béla, Krasznai Paula, Nagy Iza, Nagy József, Soós Angéla, Tompa Attila, Török István, Vándor András, Wohl Katalin. A színeszi gárdát még 8 idősebb taggal egészítették ki. „1953. október 24-én indult útjára Nagybányán az Állami Színház Magyar Tagozata, Erdős I. Pál igazgatása, Harag György tagozati igazgatása (...) alatt.” írja dr. Kötő József a 60 év krónikája című kötet előszavában. Ebben az ifjú színtársulatban találjuk Wohl Katalint, művésznevén Koltai Katalin színésznőt. Nádai István így emlékezett a társulat művészeinek névváltoztatására „Harag György volt az, aki a nagybányai alakuláskor kijelentette: ez magyar társulat, lehetőleg minden színész vegyen fel magyar nevet. Így lett Niedermannból Nádai, Friedmanból Köllő, Petrucából P. Miklós István, Tirnovanból Tarnói, Reizmannból Vándor és Wohl Katalinból Koltai Katalin.”

Folytatása következik

MÓZES TERÉZ: EGY ORVOS, AKI MEGELŐZTE A KORÁT

Dr. Grósz Frigyes Nagyváradon született 1789-ben. A pesti egyetemen 1819-ben a filozófia doktorává, 1825-ben Bécsben orvos és sebész doktorrá avatták. 1825-29 között Telschben, Morvaországban a Láng gyár orvosa volt, s itt kórházat létesített. Az ez idő alatt megtakarított pénzen külföldi tanulmányutat tett, majd hazatért Váradra. Ő volt az első zsidó orvos Váradon. Itt 1830-ban magánköltéségen megalapította a Szegény Vakok Gyógyintézetét. Ez, mint Dr. Biró Imre szemészprofesszor reá mutatott, olyan időkben történt, mikor a nemzet egyeteme reá ébredt, hogy a Monarchia társadalmi berendezésében egy századdal maradt el a nagy nyugati országok mögött.

Ekkor Magyarországon Pesten volt az egyetlen intézet, ahol szembeteget ápoltak. A klinikának ez időben 9 ágya volt, húsz évvel később 40 volt az ágyak száma, nem volt műtője, s az ambuláns rendelést az ágyak között végezték. Árnyékszék nem volt, a higiénit 4 mosdótál biztosította. Kolozsváron a 90-es években a szemkórháznak nem volt csatornázása, sem vízvezetéke.

Mi volt ezzel szemben a helyzet a Szegény Vakok Gyógyintézetében?

A szemészeti kórház Nagyváradon, az ún. Újsoron, a város legegészségesebb részén épült. Az intézet 18 szobából állt, ebből 15 a szembetegek, egy az orvos, egy tágas terem a műtét, egy a felügyelő ápolónő számára lett fenntartva. A kórház befogadó képessége 50-60 beteg elhelyezését tette lehetővé. Az első ilyen típusú intézet volt az országban, ahol a rászorulóknak nemzetiségi, és vallási különbség nélkül, ingyenes, szakszerű orvosi kezelést, és támogatást kaptak. Julius Hirschberg, a szemészeti nagy historikusa azt írta, hogy „a váradi szemkórház, higiéniai tekintetben túlszárnyalta a kor legelső szemészeti intézetét, Graefe Albert híres berlini szemklinikáját. Ezt is felül múlta az intézet szervezeti szabályzata, mely 1857-ben könyvalakban megjelent. Idézek a 14 pontból álló Statutumból. „Az intézet célja a szegény falusi földművesek városi kézművesek... költségmentes azyluma..., felvételt nyerhet minden gyógyítható szembeteg, vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül....., nem szükséges szegénységi bizonyítvány. A szembetegnek műtét esetén 4 hétig kell az intézetben tartózkodnia, - egy hét előkészítő, 2 hét műtét és utókezelés, 1 hét rekonvescentia.” A fenti idézetből látható egyrészt az intézmény mélyszéles humánuma, másrészt az orvosi körültekintés komolysága.

Az intézmény fennállásának 25. évfordulóján dr. Grósz Frigyes számvetést készített munkásságáról, céljai megvalósításáról. A statisztikai adatok, a számok önmagukért beszélnek. 1830-1855 között az intézetben 752 egyén volt beutalva. Foglalkozásra nézve 482 földműves, 123 kézműves, 61 kereskedő, 39 katona, 16 tanító..... Vallásra nézve 83 római katolikus, 82 görög katolikus, 85 görögkeleti,

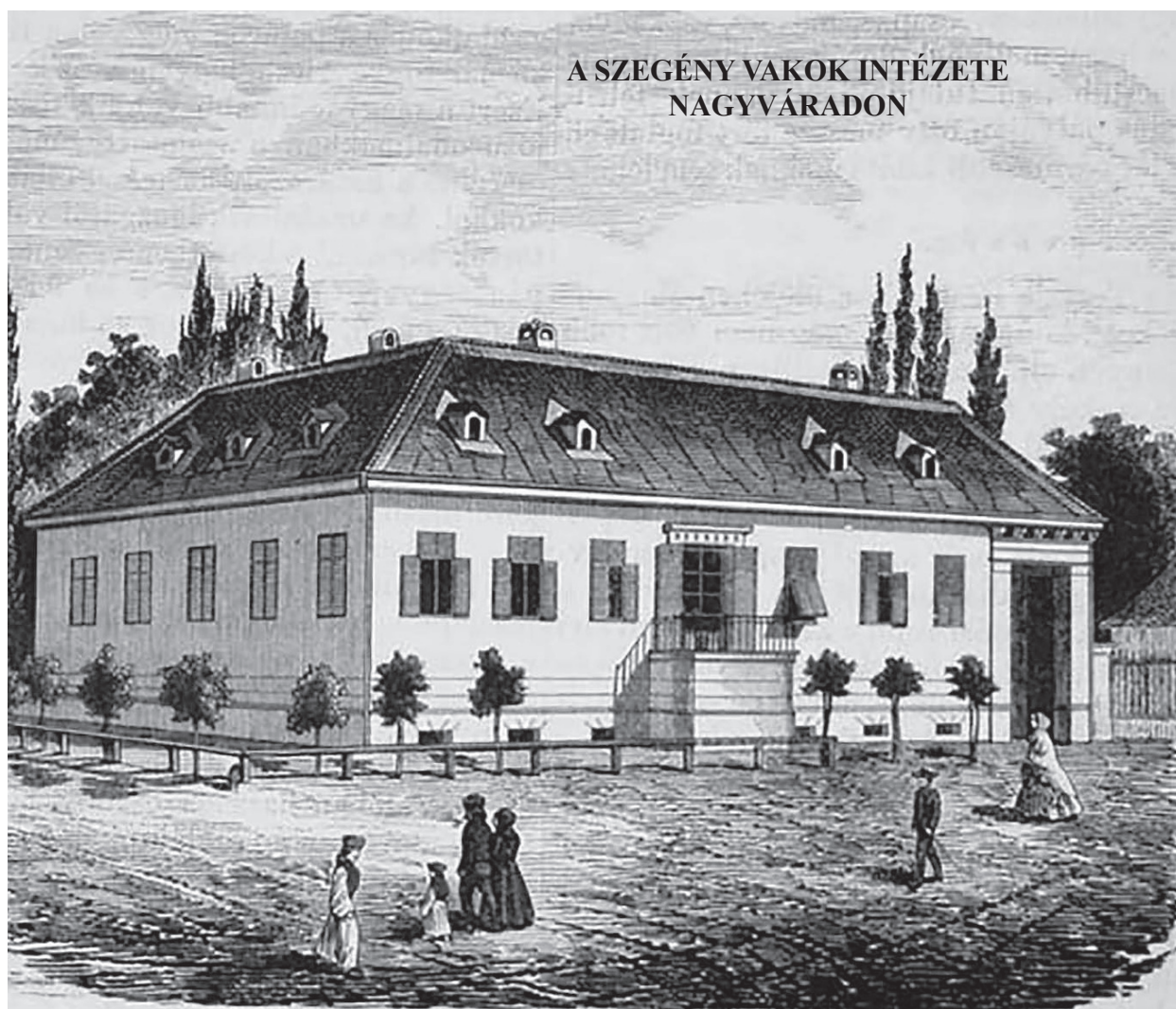
11 evangélikus, 400 református, 101 izraelita. Dr. Grósz Frigyes nemcsak a Bihar megyei betegeket fogadta, de mindenkit, aki hozzá fordult segítségért, tanácsért. Lakhelyre nézve a beutaltak között 599-et nagyváradi kerületből vett fel, 30-at a pesti kerületből, 39-et a kassaiból, 9-et a pozsonyiból. A beutalt 752 beteg közül akit szemműtétet hajtottak végre 515 meggyógyult, 192-nek az állapota javult, és csupán 43 esetben maradt a műtét eredménytelen. A kezelés mellett dr. Grósz nem ritkán pénzzel, útiköltséggel látta el betegeit. Az intézetben 1219 nagyobb, 500 kisebb szemészeti műtétet vittek végbe, az előbbieket között 1024 szürke hályogos bántalma volt. Az intézetben kívül 30.000 szegény szembeteget látott el

orvosi tanáccsal, szemüveggel és gyógyszerekkel. Elképzelhető hányan áldották az igazi emberbarát orvos nevét.

Nem érdektelen megjegyezni hogy, dr. Grósz Frigyes egy a gyermekparalízisből fennmaradt testifogyatkozásban szenvedett. Ennek ellenére részt vállalt az 1832-es kolera járvány leküzdésében, áldozatos munkát fejtett ki az 1836-ki tűzvész, az 1846-os árvíz idején. A szabadságharc alatt intézetében sebesült honvédekkel ápolt. A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésén azon fáradozott, hogy az ország különböző vidékén társadalmi úton szemkórházak létesüljenek. Ezt olyan időkben tette, mikor más államokban a szemorvoslást csak mellékes szaknak tekintették.

1856-ban Ferenc József király meglátogatta a kórházat. Ennek nyomán Ferenc József renddel tüntették ki. Arcképét a történelmi képcsarnokban helyezték el. Nagyváradon 2010-ben került sor emléktábla avatásra. Az emléktábla állítást a Premontrei Öregdiákok Egyesülete kezdeményezte. A Budapesten készült fekete márványtáblát a jelenlegi szemklinika lépcsőházában helyezték el.

Dr. Grósz Frigyes korai halála után (61 éves volt), az intézet vezetése unokaöccsére, a szabadságharcban részt vett dr. Grósz Albertre szállott, aki Grósz Frigyes leányát vette el. Az intézetet előbb a régi épületben működött, majd gazdasági okok miatt, a dr. Grósz Albert háza melletti kisebb épületbe költözött. Itt fejtett ki tevékenységet annak 1901-ben bekövetkezett haláláig, amikor a Nagyváradi Vakok Intézete örökre bezárta kapuit.

A SZEGÉNY VAKOK INTÉZETE
NAGYVÁRADON

Nincs még egy olyan ünnep, amelynek történelmi háttére, tanítási szertartásai olyan hatással lennének népünk eszmevilágára, mint a pészach. Legtöbb nép a maga születését hősi korszakba helyezi, melyben dicsőséggel övezett hősök vetették meg létük alapját.

A Tóra törvényeinek nagy része az egyiptomi szolgálást hozza fel indokul a parancsolatok megtartására. „Zécher Jiciát Micrájim” - az egyiptomi kivonulás emlékére való hivatkozás állandóan visszatérő mondat a Bibliában. „Én vagyok a te Istened, aki kivezetett téged Egyiptomból, a szolgálás házából” - így kezdődik a Tízparancsolat. Izrael Istene megsegítette a gyengét az erőssel szemben.

Hetenként említjük a péntek esti kidusban az Egyiptomból való szabadulást. Három zárándok ünnepünk lett szentelve a történelmi emlékek (a mezőgazdasági háttér mellett.) Közülük Pészach maga a kivonulás, a megváltás, a szabadság ünnepe.

Bár már több mint 60 éve van országunk, létezik Izrael állama, még ma is népünk kétharmad része a szétszórattatásban él (kb. 10 millió). A gáluti zsidók túlnyomó többsége együtt érez Izrael államával. De hogy azonosítsa magát népünk történelmével, kultúrájával, ahhoz egyévente egyszer megtartott népi-vallási szertartás ad kifejezési lehetőséget. Ez a Széder-este.

A Széder-este hitet tesz Izraelben csakúgy, int a gálutban, hogy folytatói vagyunk a több ezer éves zsidó történelemnek.

A Hágádá négy típusa közül csak egy, a „Gonosz” kérdezi azt: „Má háávdá házot láchem?” - Minek nektek ez a szertartás? Ő kivonja magát a népi közösségből, a hagyományból, a zsi-

PÉSZÁH

dó eszmevilágból. Talán valóban népünk egy negyede elveszik az asszimiláció tengerében. A múltban is, a jelenben is, ez ismert jelenség. De a többség, a hozzánk tartozók nem csak nem szégyenli, hogy „szolgák voltak őseink” (Hagada), hanem büszkén hirdeti e múlt tanítását: Mindig a gyengék oldalán állni. Pészach ünnepe arra tanítja e többséget, hogy a fizikai szabadság mellett lelkiileg, szellemileg is szabadnak kell lennünk. Akkor vagyunk igazán szabadok és erősek, ha segítjük a rászorulókat, ha megértjük a másságot, az idegent és a köztünk lakozót. „Ti ismeritek az idegen lelki világát, mert idegenek voltatok Egyiptomban”. (Ex. 23/9.) Ha védjük az özvegyet, az árvát, ha támogatjuk a szegényt, és minden köztünk lakozó (gér), akkor az egyiptomi kivonulás tanítását követjük.

Pészach a nevelés ünnepe. A Hágádá szó „higádtá bövinchá” mondattal kapcsolatos, („Meséld el fiadnak”). Miként a tanítás legjobb eszköze a szemléltetés, úgy a széder-esti szertartás is szemlélteti - elsősorban a gyermekeknek - a pészachi történetet és annak tanítását.

Pészach a zsidó egység ünnepe is. A pészachi áldozat fogyasztása során ezt olvassuk: „Ha a ház lakói kevesen vannak a bárány elfogyasztásához, akkor hívja meg a szomszédját és a közel lakót, és ossza meg vele az ünnepi áldozatot”. Talán ez az alapja a széder-esti vendéglátásnak, idegenek és családtagok számára is.

„Minden éhes ember jöjjön és egyék, minden szűkölködő jöjjön és ünnepeljen”. (Hágádá)

mondjuk a széder-este elején.

A szellemi-vallási felbuzdulás a bibliai elbeszélésekben mindig Pészachal volt kapcsolatos. Így olvasunk az Országban tartott első Pészachról Józsuá idejében, valamint Chizkijáhu és Josijáhu királyok által megrendezett nagyvonalú ünnepről, ami az ország bálványoktól való megtisztításával volt kapcsolatos. (Királyok II. 22-23 fejelet.) A Második Szentély idejében Ezra próféta ezt az ünnepet használta fel a nép egységének megszilárdítására és a Tan terjesztésére. (lásd Ezra, 6/19-20.) De a Pészach elsősorban a szabadság ünnepe. Ezért nem véletlen, hogy népünk minden szabadságharca az elnyomóval szemben ezzel az ünneppel kapcsolatos. A rómaiak idejében ez az ünnep vonzotta a legtöbb gáluti zárándokot Jeruzsálembe. Itt volt a nagy lázadás központja (67-70), amely a Második Szentély pusztulásával kezdődött.

A spanyolországi marannusok életveszély árán is megtartották a Szederestét. Az a szokás, hogy kinyitjuk az ajtót az est során, az inkvizíció korából származik, araikor a marannusok óvatosságból kémlítették a környéket.

1943-ban a varsói gettőlázadás is Pészach idejére esik. A hősi lázadás a nácik ellen nem tartotta vissza az ottani vezetőket a Széder-este megtartásától, lehetőség szerint.

Pészach ünnepe hirdeti és tanítja a szabadság értékét, és reménnyel tölti el népünket, hogy elhozza a végső megváltást is.

MERON MENACHEM

(U.i. e sorok írója 1945. Pészachján Széder-estét tartott Bergen-Belsenben).

HALMOS SÁNDOR: A jiddis nyelv pszichológiája (5.)

A vallás determináló ereje a jiddisnél nagy, a holokauszt előtt a zsinagógákban csak jiddis nyelvű prédikációt engedtek meg, s sok zsidó vallási témákról jiddisül beszélt, különösen szombat és ünnepnapokon. A zsidó ember a jiddist ép olyan szentnek tartja, mint a hébert. De ezek ellenére sem tehetjük a vallást a jiddis primér okául. A jiddisül beszélő zsidók többsége távol áll a zsidó vallás eredeti forrásától, s sokan vallásellenes érzelműek, tehát nem vallásosság-ból beszélnek a jiddis nyelvet. Mi mégis a jiddis éltető eleme?

A mai pszichológiai irányzatok legtermékenyebb ágazata a tipológia, amely az embereket jellemvonásuk, s lelki alkatuk alapján bizonyos osztályokba sorolja, De nemcsak az egyéneket osztályozza karaktertípusokba, hanem az egyénekből képzett közösségeket, a nemzeteket és népeket is. Azt kutatják, vajon magába zárt, énszerű, önös és autista, vagy pedig közösségszerető, önfeláldozó és odaadó, altruista e az illető egyén vagy nemzet.

Az önös autista ember magába zárt, csak saját énjé érdeklő és elfordul a világtól, valósággyűlölő fantasztá. Introvertált elveivel és radikális individualizmusával kizár minden külső hatást s mindent énszerű szemüvegén, keresztül szemlél, s tendenciózus appercepcióval vizsgál.

A tetanoid típus ezzel szemben az impresszio-

nista ember, nem a saját énjét teszi meg a világ központjává, hanem ellenkezőleg a társadalmi rendet, és a közösségi életet tartja az egyedüli valóságnak, amelyhez mindennek és mindenkinek igazodnia kell.

A ciklotim típusú ember tisztában van azzal, hogy a világtól való elszigeteltség énjének zavartalan kifejlődését veszélyezteti, amiért is nem vonul vissza énjének birodalmába, hanem odaadja magát a közösség céljainak, hogy kibontakozását biztosítsa.

S ehhez a világ felé fordult ciklotim típushoz tartozik a zsidó ember. A zsidó ember közvetlen és megértő, alkalmazkodik környezetéhez, közvetlen kapcsolatot tart a külvilág ritmusával, nyílt természetű és énjét nem zárja el a külvilág hatásai, és következményei elől. Nem a hatalomvágy, hanem a közösségérzés szolidaritása jellemzi, odaadás a közhöz, tárgyilagosság és nem szubjektív önzés a fő jellemvonása. A zsidó az úgynevezett integrált típus megtestesítője, amely mindenféle izolációs törekvéssel dacolva keresi és megtartja a külvilággal az érintkezést. A legtöbb zsidó városlakó, mégis személyes vonatkozásban áll a körülötte zajló élettel és a környezetével, a külvilággal való összefüggését soha nem adhatja fel. Bárhova sodródott és bárhova vetette évezredes vándorlásának szomorú sorsa, első és főigyekezete az volt, hogy érintkezést,

kölcsönösen megértő kapcsolatot teremtsen az őt befogadó néppel. Csakhamar elsajátította a nép nyelvét és ennek segítségével igyekezett a nép javára szolgálatot tenni, miközben saját fenntartásáról is gondoskodott. Szociális és közösségérzése azt parancsolta neki, hogy a népéletben csak akkor maradhat meg, ha nem izolálódik teljesen, hanem nyíltan és teljesen odaadja magát és tehetségét annak a népközösségnek szolgálatára, amelyhez tartózkodási jogát és egzisztenciális feltételeit biztosítva látta.

A zsidóság tökéletesen elsajátította a német nyelvet is és megőrizte abban az alakban, amelyben évszázadokkal ezelőtt átvette. Azért tartotta meg a mai napig az -ó és középfelnémet nyelvformákat, mert külső nyomások alatt gettóba szorítva, nem tarthatott lépést a német nyelv fejlődésével és hangtani változásaival.

Ezt a régen elsajátított nyelvet a zsidóság évszázadok alatt magáévá tette, hogy szinte egyenrangúvá vált a héberrel. A galutban csak a jiddis volt képes a zsidóságot egybekovácsolni. A jiddis alkonya akkor kezdődött, amikor egyre többen mentek a Szentföldre, ahol a héber vette át a hegemoniát.

A jiddis lemondott a vezetésről, és mint egykoron Mózes, ő is megelégszik azzal, hogy messziről szemléli a héber nyelv reneszánszát.

VÉGE

Helyes megfejtést küldtek be:

Binder Vera - Ashdod
 Ezri Edith és Pista
 Farkas Ferenc - Netanja
 Friedmann Idus - Kirját Bialik
 Friedman Richárd - Bat-Jam
 Hár Koháv Lili - Ramat-Gan
 Horovitz Imre - Karmiel
 Kocsis Mária - Jeruzsálem
 Kreisler Gábor - Debrecen
 Navon Sarah és Shmuel - Árád
 Zer Veronika és Györgyi - Jeruzsálem

Kérjük megfejtéseiket postán az Új Kelet, 49472 Petah-Tikva, Rehov Ahad Haam 11. címre küldjék el.

Faxon a 077/7282750-es számon

várjuk a jó megoldást.

Email címünk:

ujkelet@gmail.com

Múlt heti rejtvényünk helyes megfejtése: ...VISSZATÉRÍTÉS, CSERELEHETŐSÉG VAGY GARANCIA!

Kérdések:

1. Tel Aviv legnagyobb parkja a Jarkon park, amely a folyó két oldalán terül el. Mikor kezdtek parkosítani a Jarkon folyó környékét?
2. Guy Ben-Ner egyike a legtehetségesebb mai művészeknek. Sokszor humoros videomunkáival az ember egyéni és családi életének valódi kérdéseit állítja szembe a kor technika-központú, anyagias szemléletével. Milyen munkái a legismertebbek?
3. Melyik híres énekes számára írta Massenet a Don Quijote címszerepét?
4. Hol található a toronyépület, amely a Guinness Rekordok könyve szerint a világ legjobban meghajló tornya?
5. A pompeji ásatások egyik legszebb villájaként ismert Villa dei Misteri. Mióta őrzi az el-

múlt idők emlékét az épület?

6. Hol virágozik a különleges barna Iris Izraelben?
7. A Ben-Hur c. film (1959) összesen tizenegy kategóriában nyert Oscar-díjat. Melyik regény szolgált a mű alapjául?
8. Az idén is megrendezték a világ legrangosabb ingatlanpiaci eseményét (MIPIM), Cann-

MAGYAR SZÓLAS: 1. RÉSZ	SZILVÁT SZÁRÍTÁSSAL TARTÓSÍT	PÉPES ÉTEL	KÉS FONTOS RÉSZE	SÁVOT VÁLT A TETEJÉ-RE ÖNTŐ	A FOGOR-VOSHÁL MONDJUK! NEM LÁT	TANULÓ-ÍDŐSZAK GAZBAN ÁLL!	RÓMAI 1-ES ŰSA-TAG-ÁLLAM	SZŐLŐ-KACS NADRÁG ELEJE!	OLASZ AUTÓK JELZÉSE
KONYHA-KERTI NÖVÉNY			VIHARSAR-KI LAKOS KÉTSZER ÖT			VÉRTANÚ-JELZŐ! DÍSZES			Y
PÁROSAN SZABI							AZ EGYIK VÉR-CSOPORT FUTÁS		
SZÍNÉSZ, RÉGIÉS SZÓVAL SZIGNÁL					MANUÁLIS NEM MAGÁZ			ORTO-RÓVIDEN KI NEM ÁLLHAT	
				HÍDRÓL MASÍROZ VESSZŐ-KOSÁR					
AMPER, RÓVIDEN	NYÁJAS A SZÓLÁS 2. RÉSZE						KATONAI TÖMB RÉGI IS-KOLAFÉLE		
OZORA HATÁRAI			FOGADÁSI ÖSSZEG BŰNHÖDIK			RITKA FÉRFINÉV HAJÓTAT			
KELET, RÓVIDEN VASI KÖZSÉG	ISTÁLLÓI ESZKÖZ KÜLDÖNC						DICSÓIT, MAGASZ-TAL VIADAL		
			SZARVAS FEJDISZE IMAZÁRÓ SZÓ					MEGA-RÓVIDEN ODÁZÓ	
A BŐR VEGYJELE IDŐTLEN IDŐKIG				FAMIN-TÁZATÚ LENGYEL VÁROS			PIHE-DARABI RAKÉTÁT ELINDÍT		
DETEKTÍV-MUNKÁT VÉGEZ						AFRIKAI FŐVÁROS FÖLDŰT RÉSZE			
HATÁRO-ZOTT NÉVELŐ	BORÍT, TAKAR HONI				PÁRTOT FEL-OSZLAT GYERŰNKI				
PÓKHÁLÓ RÉSZEI		JÓLLEHET DECI-RÓVIDEN				FORMA, IDOM VÍZLE-LŐHELY			
FEGYVE-RES SEREG			FÉNYES MÁZ EGY... SE; SEHÁNY				RÉGI RAGA-DOZÓ MADÁR		
BELŰL ZIZEGI HOROGRA KERÜLI		HENTES-ÁRU LÁBNYOM SZELEI					SZÉK PÁROS BETŰI FÉL RINGI		
				BEKÉP-ZELT GAUSS, RÓVIDEN					
CELSIUS, RÓVIDEN	Z						A BALA-TON VÍZÉT VEZETI LE		

TANÁR ÚR KÉREM

ban. A zsűri 150 projekt közül választotta ki a legjobbakat több kategóriában. Melyik szálloda lett a nyertes a turisztikai projektek közül?

9. A bazsalikum (Izraelben Bazalikum) teáját főként láz-, fogfájás és ínygyulladás csillapítására alkalmazhatjuk. Milyen egyéb egészségügyi problémák esetén hasznos még ez a fűszerként is kiváló növény?

Válaszok:

1. A park tervezése 1969-ben kezdődött, és 1973-ban nyitották meg a nagyközönség előtt. Ganei Yehoshua néven vált ismertté, tisztelegve Yehoshua Rabinovich Tel Aviv polgármestere (1969-1974 között) előtt. A mai park északon a Rokach Boulevard, délen Bavli által határolt. A park napjainkban nagy kiterjedésű pázsittal, sportlétesítményekkel, botanikus kertekkel, madárházzal, vízi parkkal, két szabadtéri koncert helyszínnel büszkélkedhet.
2. Guy Ben-Ner közismert rövidfilmjei, amelyekben nagobbkészt önmaga és gyermekei az amatőr színészek, az Ikea, a Soundtrack és a Stealing Beauty. A tehetséges művész képviselte Izraelt 2009-ben a Harmadik Vizuális Művészeti Bienálén New York-ban.
3. Fjodor Saljapin számára, aki 1901-ben a milánói Scalában is énekelt Arturo Toscanini ve-

zenyletelével énekelt. A világhírű orosz énekes a harmincas években Don Quijote szerepét filmen is eljátszotta.

4. A Capital Gate, Abu Dhabi ferde felhőkarcolója, mely 160 méter magas, harmicöt szintes és tizennyolc fokos szögben dől meg, ami majdnem négyszerszerese a Pisai ferde torony dőlésszögének.

5. A Villa dei Misteri a Vezúv i.sz.79-ben történt kitörésekor lepte be teljesen a vulkáni hamu. A falain megmaradt freskók miatt tartják a villát Pompeji egyik legszebbik épületének. A pompeji ásatások 1997 óta a világörökség része.

6. Az egzotikus, különleges, barna Negevi vagy Judeai Iris nem messze virágozik Bersevától, a Tielim an Giulot közötti mezőkön.

7. William Wyler filmje Lew Wallace 1880-ban megjelent, nagysikerű regénye alapján készült. A regény egy rabszolgává tett zsidó herceg története, aki legyőzhetetlen gladiátorrá válik. Jövő évben várható a regény újabb filmfeldolgozása Timur Bekmambetov rendezésében.

8. A legjobb hotel díját a Nagy-Britanniában található Center Parcs Woburn Forest nyerte el, amelyet a Holder Mathias építésziroda tervezett.

9. A Bazsalikum hatásos szer torokgyulladás, emésztési problémák, gyomorrontás esetén, de étvágyjavító és köhögéscsillapító is. Csökkenti a magas vérnyomást, jó idegerősítő. Külsőleg bőrbetegségekre, gyulladásokra és rovarcsípésekre alkalmazzák a főzetét.

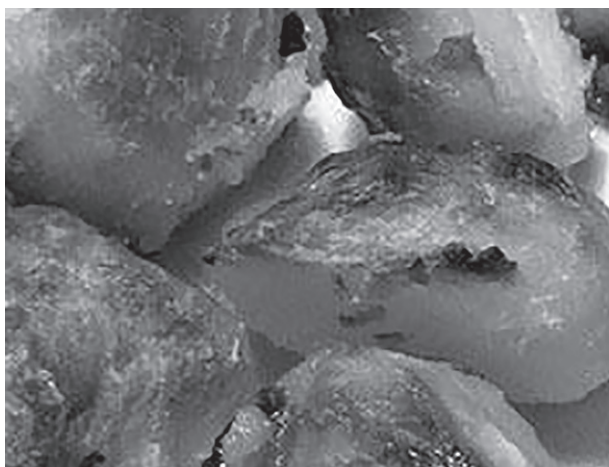
PÉSZÁCHI ÉTELEK

Balázs Ibi heti receptajánlata

Burgonya puffancs

Hozzávalók: 6-7 burgonya, $\frac{1}{2}$ kiskanál só, 6 evőkanál burgonyakeményítő, 6 tojás, olaj.
Elkészítése: A burgonyát héjában megfőzzük. Majd megpucoljuk és összetörjük. A tojásokat a sóval felferjük és hozzáadjuk a burgonyához. A keményítőt is hozzákeverjük. Gombócokat formázunk a masszából és kikent tepsibe tesszük, süssük kb. 45 percig, 175°-on.

Cékla szós

Hozzávalók: 1kg cékla, 700g cukor, 200ml víz, 1 hámozott citrom, 130g dió, kevés fahéj.
Elkészítése: Megfőzzük a céklát, majd meghámozzuk. Felvágjuk apró kockákra. A

cukrot és a vizet összekeverjük egy lábosba, és addig melegítjük, még a cukor fel nem olvad. Hozzáadjuk a céklát, és közepes lángon lefedve főzzük. Hozzáadjuk a felszeletelt citromot, és addig főzzük, amíg a cékla átlátszó nem lesz. Ezután hozzáadjuk a diót, a fahéjat és még főzzük negyedórát. Időnként meg kell keverni.

Batata pite

Hozzávalók: 3 nagy batata, $\frac{1}{2}$ pohár narancslé, 2 tojás, csipet só, olaj.
Elkészítése: A batatát megfőzzük és összetörjük. A tojást a sóval felferjük, hozzákeverjük a tört batatahoz, belekeverjük a narancslevét. Kikent formában addig sütjük, még megbarnul a teteje.

Húsos pite

Hozzávalók: 6 kemény tojás, 6 főtt krumpli, 2 tojás, $\frac{1}{2}$ kiskanál só, 3 evőkanál olíva olaj, 1 kg szeletelt hús, 1 nagy hagyma.
Elkészítése: A főtt tojásokat meghámozzuk és karikára vágjuk. A főtt krumplit összetörjük. A tojást felferjük a sóval, és hozzáadjuk a krumplihoz. A hagymát kockára vágjuk és a felszeletelt hússal megpirítjuk. A tűzálló edényt megolajozzuk, és az aljára teszünk, pürét majd egymásra rétegezzük a húst a karikára vágott to-

jást, és a pürét (a tetejére püré kerüljön). 175°-on készre sütjük.

Csirke gyümölcslében

Hozzávalók: 2 csirke, 2 hagyma, 2 citrom leve, 1 narancs leve, 1 grapefruit leve, $\frac{1}{2}$ dl víz, 1 kiskanál só.
Elkészítése: A csirkét feldaraboljuk, és tűzálló tálba tesszük. A hagymát felkockázzuk és rászórjuk a csirkére. A gyümölcsök levét a vízzel összekeverjük, bele tesszük a só, és ráöntjük a csirkére. 175°-on 2 órát sütjük.

Pácolt csirke

Hozzávalók: 2 db csirke darabolva, 1 dl bor, 2 narancs leve, 2 citrom leve, 2 evőkanál olíva olaj, 3 hagyma, 10 krumpli, só, bors.
Elkészítése: A bort összekeverjük a citrom, és narancs lével. Ráöntjük a csirkére és egy éjszakára hűtőbe tesszük pácolódni. Másnap egy tűzálló tálat kikenünk az olívaolajjal. A hagymát kockára vágjuk, a krumplit félbe. A tálba rétegezzük a hagymát és a krumplit, a végén a tetejére tesszük a feldarabolt csirkét. A páclé felével 175°-on sütjük. Mielőtt kész, a maradék pácléhez keverjünk $\frac{1}{2}$ pohár vizet és a borsot, öntsük rá a csirkéhez és készre sütjük.

Fedezd fel a héber nyelvet! Ma mindannyian megtámaszkodunk...

Holnap este jó órában ismét ránköszönt Peszách, az elkerülés, vagy átlépés ünnepe.

A Peszách (פסח) szó ugyanis átlépést, kihagyást, elkerülést jelent. Az ünnep nevéhez a kulcs Mózes 2. könyvében, onnan is a 12. fejezet 13. Versében található. Az egyiptomi szolgaság végén, Niszán hónap 14. napján minden héber családnak (nem „zsidó”, hanem „héber”, erről egy későbbi cikkben) meghagyta az Isten, hogy vágjon le egy bárányt, és vérével jelöljék meg mind a két ajtófélfát és a felső szemöldökfát, hogy „amikor látom a vért, és kihagylak (eredetiben ufászáchti וַיִּפְסַחְתִּי benneteket, hogy ne legyen rajtatok a pusztító (Halálangyal) csapása, amikor Egyiptom országát sújtom”.

A PÉ-SZÁMECH-CHET (פ-ס-ח) gyök mindig átlépésre, kihagyásra utal.

Mózes 2. könyve héberül a Smot (שמות) nevet viseli, de latinra az „Exodus”, azaz „Kivonulás” szóval fordították, mivel fő témája az egyiptomi kivonulás: héberül Jeciát Micrájim (יציאת מצרים).

A késői nemzedékeknek szóló parancs ugyanebben a könyvben található, a 13. fejezet 8. versében: „és meséld el a fiadnak azon a napon” – vöhighátdá lövinchá bájom háhu (וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא).

A Kivonulás elmesélésének az ideje az ünnep előestéje, erev Peszách (ערב פסח), amit a család, vagy szélesebb rokonság, netán egy egész kibuc, vagy egy századnyi katona (e sorok írójának mindegyik megadatott) terített asztal és jellegzetes ételek mellett ül meg. Ez a Széder (סדר), ami annyit tesz, hogy rend. Az elmesélés kerete pedig a Hágádá (הגדה).

A Széderen kényelmesen megtámaszkodva ülnek: a Hágádá „slágere”, a legfiatalabb részt vevő által felolvasott Má nistáná (מה נשתנה – miben különbözik) kérdésre adott válasz: Ezen az éjszakán mindannyian megtámaszkodunk – háláljá háze kulánu möszubin (הלילה הזה כולנו מסובין).

A hétnapos ünnep jellegzetessége a keletlen kenyér, héberül a mácá (מצה), amelyet mindig többszámba teszünk és eszünk,

vagyis mácot (מצות), amit az Óházában jid-disesen maceszként emlegettünk.

Az ünnepi Szédertálon szimbolikus ételek foglalnak helyet. Ezek legédesebbike a chárószet (חרושת), apáink kiejtésével chraiszesz: borral kevert, fahéjjal illatosított alma, dió és alma keveréke. Ez az agyagot szimbolizálja, amellyel rabszolga-őseink Egyiptomban a gabonatórókat építették.

Fontos jelkép még a minden felnőtt részvevő által ivott négy pohár bor is.

Peszáchra a gondos háziasszony már minden kovászos ételneműt – cháméc (חמץ) – eltávolított a házból. Vagyis a kovászos ételeknek-italoknak számunkra nem csak a fogyasztása tilos ezen a héten, hanem a birtoklása is. Ilyenkor nem csak örömteli, hanem kóser ünnepet kívánunk egymásnak, így: Chág káser vöszáméach (חג קָסֵר וְשָׂמֵחַ)!

Halmos László

Héber nyelvtanítás: 052-3260834
izraelihirlevel@gmail.com

MŰSORAJÁNLÓ

Április 2. csütörtök	Április 3. péntek	Április 4. szombat	Április 5. vasárnap	Április 6. hétfő
<p>TV1</p> <p>15:30 Gingi</p> <p>16:00 Kihívások</p> <p>16:30 Híradó gyerekeknek</p> <p>16:54 Csillagok fénye</p> <p>17:34 Híradó gyerekeknek</p> <p>18:00 Izrael választ</p> <p>19:00 Rádás</p> <p>19:58 Mábát</p> <p>21:05 Hát te hol élsz?</p> <p>21:55 Minden, ami Pete</p> <p>22:20 Édenkert nőknek</p> <p>TV2</p> <p>06:20 A reggel világa</p> <p>09:00 A nap hívása</p> <p>11:00 Erről beszélünk</p> <p>12:30 Központi játszma</p> <p>13:00 Eichler Jákov</p> <p>13:30 Biztos recept</p> <p>13:45 Dan és Mozli</p> <p>14:30 Huszonhárom perc</p> <p>15:00 Jogi kérdés</p> <p>16:00 Sai Li otthona</p> <p>16:45 Első kiadás</p> <p>17:30 Média</p> <p>18:00 Hatórás vendégünk</p> <p>19:00 Kidon és Ben Simon</p> <p>19:58 Híradó</p> <p>21:00 Minden mozgásban</p> <p>22:30 Itt és most</p> <p>23:00 Kapj el</p> <p>00:00 Az éjszaka hírei</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:50 Hajnali gondolatok</p> <p>07:00 Rondo</p> <p>07:30 Kvartett</p> <p>08:00 Híradó</p> <p>08:25 Charly, majom a családban</p> <p>09:10 Jamie 15 perces kajái</p> <p>09:40 Világörökség</p> <p>10:00 Kat. mise</p> <p>11:36 Család barát</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:45 Jamie 15 perces kajái</p> <p>14:15 Kívánságkosár</p> <p>16:10 Lola</p> <p>16:55 Charly, majom a családban</p> <p>18:00 Ridikül</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:20 Dunasport</p> <p>19:35 Don Matteo</p> <p>20:30 Szívek doktora</p> <p>21:20 Fábry</p> <p>22:40 Munkaügyek</p> <p>23:10 Római helyszínelők</p> <p><i>Gyilkosságot jelentenek Testaccióból. Egy pizzériában emberi holttestet találnak a sütőben. Közben újabb videóval jelentkezik a Farkas bandája, ígéri egy órán belül gyilkolnak.</i></p>	<p>TV1</p> <p>15:00 Kérdezd a rabbit</p> <p>15:30 9-2-9</p> <p>16:30 Miért pészáh?</p> <p>17:00 Híradó</p> <p>17:30 Kellemes ünnepet</p> <p>18:00 A csillagok fénye</p> <p>18:30 Szombatfogadás</p> <p>19:00 Úton - Emek</p> <p>19:30 Pészáchi szél</p> <p>20:15 Exodus</p> <p>22:00 Alterman találkozás</p> <p>23:55 Háztűznézőben</p> <p>TV2</p> <p>06:20 A reggel világa</p> <p>10:00 Parádé</p> <p>10:30 Kezdő szakácsok</p> <p>11:00 101-es szoba</p> <p>11:30 Visszapillantás</p> <p>12:00 Izraeli hullámsáv</p> <p>12:30 Jadid</p> <p>13:30 Hírek arabul</p> <p>14:00 Toker, délben</p> <p>15:00 Gyerekhíradó</p> <p>15:30 Felújítás</p> <p>16:05 Erről beszélünk</p> <p>17:30 A Kameri művészei</p> <p>18:30 Történetmesélők Fesztiválja 2015</p> <p>22:00 Nincs jobb, mint Izraelben</p> <p>23:30 Slomi Sabbath</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:50 Hajnali gondolatok</p> <p>07:00 Roma kultúra</p> <p>07:25 Hazajáró</p> <p>08:00 Híradó</p> <p>08:20 Charly, majom a családban</p> <p>09:10 Jamie 15 perces kajái</p> <p>09:40 Don Matteo</p> <p>10:40 Világörökség</p> <p>11:00 Ref. istentisztelet</p> <p>11:30 Család barát</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:45 Jamie 15 perces kajái</p> <p>14:15 Kívánságkosár</p> <p>16:20 Lola</p> <p>17:05 Charly, majom a családban</p> <p>18:00 Ridikül</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:20 Dunasport</p> <p>19:45 Labdarúgás</p> <p>22:00 Via Crucis - A Szent- atya keresztútja a Colosseumból</p> <p>23:35 A passió</p> <p><i>A film a názareti Jézus életének utolsó tizenkét óráját jeleníti meg. Jézust elfogják, a farizeusok istenkáromlás vádjával szembesítik.</i></p>	<p>TV1</p> <p>07:30 Gyermekműsorok</p> <p>10:00 Pészáh</p> <p>11:00 Történetmesélők</p> <p>12:00 Mábát seni</p> <p>13:00 Ellopott forradalom</p> <p>14:00 Zenészek</p> <p>14:45 Tesztvezetés</p> <p>15:15 Hatvan perc</p> <p>16:00 Glóbusz</p> <p>17:00 Hírek</p> <p>17:30 Telecinema</p> <p>18:00 A séf segítségével</p> <p>18:55 Szombatfogadás Dov Elbaummal</p> <p>19:25 Megható lelkek</p> <p>19:58 A szombat hírei</p> <p>20:30 Még nem szerettem eleget</p> <p>22:30 Exodus</p> <p>TV2</p> <p>06:30 Történetmesélők Fesztiválja 2015</p> <p>07:30 Gyerekhíradó</p> <p>08:00 A nap hívása</p> <p>09:00 Felújítás</p> <p>09:30 Aranyketrec</p> <p>11:00 Habima</p> <p>12:00 Izraeli hullámsáv</p> <p>12:30 Slomi Sabbath</p> <p>14:15 Erről beszélünk</p> <p>15:30 Fuss a millióért</p> <p>19:15 Utánunk a vízőzözön</p> <p>19:58 Híradó</p> <p>20:45 Randevú a sötétben</p> <p>22:30 Nevetséges világ</p> <p>00:00 Híradó</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:50 Hajnali gondolatok</p> <p>06:55 Öt kontinens</p> <p>07:25 Pecatúra</p> <p>08:00 Híradó</p> <p>08:30 Család-barát hétvége</p> <p>10:05 Jó napot, elefánt!</p> <p>11:25 Belle és Sébastien</p> <p>12:00 Hazajáról</p> <p>12:30 Csodabogár</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:45 Térkép</p> <p>13:35 Ízörzők</p> <p>14:15 Noé barátai</p> <p>14:45 Labdarúgás</p> <p>17:05 Világörökség</p> <p>17:30 Szeretettel Hollywoodból</p> <p>18:00 Gasztroangyal</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:30 Szerencse Szombat</p> <p>20:25 A világ legszebb történetei</p> <p><i>Az 1965-ben forgatott mű megfilmesíti a teljes evangéliumi történetet.</i></p> <p>23:40 Bach: Máté-passió</p>	<p>TV1</p> <p>15:30 Gingi</p> <p>16:00 Kiszolgálás nélkül</p> <p>16:30 Zöldpark</p> <p>17:34 Híradó gyerekeknek</p> <p>18:05 Attenborough</p> <p>18:57 Úton - Kineret</p> <p>19:25 Tűzsárkány</p> <p>19:58 Mábát</p> <p>20:45 Kosárlabda</p> <p>23:00 Törvény és rend</p> <p>23:45 Hírek</p> <p>TV2</p> <p>06:25 Szivárványreggel</p> <p>09:05 Mit szóltok hozzá?</p> <p>10:03 Masterchef</p> <p>11:30 A létező legfinomabb</p> <p>12:15 A város íze</p> <p>12:45 Együtt, vagy külön</p> <p>13:15 Nyitott vonalak</p> <p>13:45 A múlt hírei</p> <p>14:00 Dan és Mozli</p> <p>14:15 Sokkoló álmok</p> <p>14:30 Kíváncsiskodók</p> <p>15:00 Választás 2015</p> <p>15:50 Közös számla</p> <p>16:45 Első kiadás</p> <p>17:30 Rendet teszünk</p> <p>18:00 Hatórás vendégünk</p> <p>18:50 Sztárok</p> <p>19:58 Hírek</p> <p>21:00 Masterchef VIP</p> <p>22:30 Házassággyerekek</p> <p>23:15 Választások 2015</p> <p>00:15 Az éjszaka hírei</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:50 Hajnali gondolatok</p> <p>06:55 Vatikáni híradó</p> <p>07:25 Útmutató</p> <p>08:00 Híradó</p> <p>08:30 Család-barát hétvége</p> <p>10:00 Isten kezében</p> <p>10:25 Engedjétek hozzám a gyermekeket</p> <p>10:35 Katolikus krónika</p> <p>11:00 Új nemzedék</p> <p>11:30 Evang. magazin</p> <p>12:00 Húsvéti mise</p> <p>13:00 Kapcsoljuk Rómát!</p> <p>13:20 Világörökség</p> <p>13:40 Hagyaték</p> <p>14:10 Sport7</p> <p>14:40 Mesélő cégtáblák</p> <p>15:10 Kicsoda Ferenc pápa?</p> <p>16:00 Budai cukrászdaj</p> <p>17:30 Meztelen diplomata</p> <p><i>Rejtő Jenő regénye alapján készült film.</i></p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:35 Hogy volt?!</p> <p>20:35 Magyarország, szeretlek!</p> <p>21:50 Kossuthkifli</p> <p>22:50 A fekete tulipán</p>	<p>TV1</p> <p>15:30 Gingi</p> <p>16:00 Álomvilág</p> <p>16:25 Első kiadás</p> <p>16:53 Mormogás</p> <p>17:34 Híradó gyerekeknek</p> <p>18:05 Attenborough</p> <p>18:57 Úton - Észak-Negev</p> <p>19:25 Tűzsárkány</p> <p>19:58 Mábát</p> <p>20:40 Labdarúgás</p> <p>23:030 Hírek</p> <p>TV2</p> <p>06:25 Szivárványreggel</p> <p>09:05 Mit szóltok hozzá?</p> <p>10:05 A létező legfinomabb</p> <p>11:03 Sütés-főzés</p> <p>11:45 Mindenki szakács akar lenni</p> <p>12:45 Kneszet</p> <p>13:15 Időn túl</p> <p>13:45 Holdudvar</p> <p>14:00 Áldott pillanat</p> <p>14:30 Kíváncsiskodók</p> <p>15:00 Választások</p> <p>15:15 Gil Hovav</p> <p>15:45 Közös számla</p> <p>16:45 Első kiadás</p> <p>17:30 Rendet teszünk</p> <p>18:00 Hatórás vendégünk</p> <p>18:50 Sztárok</p> <p>19:58 Hírek</p> <p>21:00 Master Chef VIP</p> <p>23:15 Választások</p> <p>23:30 Az éjszaka hírei</p> <p>DUNA TV</p> <p>06:50 Hajnali gondolatok</p> <p>06:55 Roma magazin</p> <p>07:25 Domovina</p> <p>08:00 Híradó</p> <p>08:20 Ybl 200</p> <p>09:20 Az élet muzsikája</p> <p>11:15 A világ kertjei</p> <p>11:30 Család-barát</p> <p>13:00 Híradó</p> <p>13:45 Ízörzők</p> <p>14:15 Kívánságkosár</p> <p>16:15 101 kiskutya</p> <p>18:00 Gasztroangyal</p> <p>19:00 Híradó</p> <p>19:35 Don Matteo</p> <p>20:30 Hölgyek öröme</p> <p>21:30 Álom luxuskivitelben</p> <p><i>New York, az 5. sugárút hajnalban. Estélyi ruhás nő száll ki egy taxiból - a bájos teremtést Holly Golightlynek hívják -, és néhány percre megáll a Tiffany ékszerüzlet kirakata előtt, hogy elfogyassza a reggelijét. Álomvilágában ez egy fantasztikus hely, ahol nagyon szívesen vásárolna.</i></p> <p>23:30 II. János Pál - A fehér ruhás vándor</p>

Április 7. kedd

TV1
15:30 Gingi
16:00 Állatmentés
16:25 Híradó gyerekeknek
16:50 Csillagfény
18:05 Attenborough
18:57 Úton – Holt-tenger
19:25 Tűzsárkány
19:58 Mábát
21:00 A legjobban magamat szeretem
22:00 Politika
23:00 Ujjongás
23:35 Hírek

TV2
06:25 Szivárványreggel
10:03 Választások 2015
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatóság vendégünk
19:00 Választások 2015
21:00 Kedves ország
21:45 Választások
22:50 Kedves ország
23:30 Választások

DUNA TV
06:50 Hajnali gondolatok
06:55 Srpski Ekran
07:25 Unser Bildschirm
08:00 Híradó
08:20 Mesélő cégtáblák
09:10 Ízörzők
09:40 Don Matteo
10:35 A szenvedélyek lángjai
11:25 Család-barát
13:00 Híradó
13:45 Jamie 15 perces kajái
14:15 Kívánságkosár
16:20 Lola
17:05 Charly, majom a családban
18:00 Ridikül
19:00 Híradó
19:35 Don Matteo
20:40 Rex felügyelő
21:40 Önök kérték
22:40 Van, aki forrón szereti
1929 *Chicago, szesztilalom, tiltott szórakozóhelyek, gengszterek, zenészek, táncosok és sok-sok alkohol.*

Április 8. szerda

TV1
15:30 Gingi
16:25 Híradó gyerekeknek
16:53 Csillagok fénye
17:34 Híradó gyerekeknek
18:05 Attenborough
19:00 Tűzsárkány
19:58 Mábát
21:00 Noa
22:00 Kapitalizmus
23:00 Dalok

TV2
06:20 A reggel világa
09:00 A nap hívása
11:00 Erről beszélünk
12:30 Közvélemény
13:00 A politika világa
13:30 Biztos recept
14:30 Hegyes ceruza
14:45 A múlt híradóiból
15:00 Fuss a millióért
16:45 Első kiadás
17:30 Rendet teszünk
18:00 Hatóság vendégünk
19:00 Kidon és Ben Szimon
19:58 Híradó

Indri Gyula 35 éve dolgozik a közmédiában. A szakmában elsősorban rádiósként ismerik, de több évtizedes televíziózás is áll a háta mögött. 2001-ben Ezüst Toll - díjjal ismerték el szakmai munkáját. Jelenleg a Szórvány-magyarország adóját, a Duna World Rádiót készíti.

Jól kezdődik a hét a világhírű operett-fenomén, Kálmán Imre életéről szóló alkotással. Erre a filmre igazán találó a mondás: nem lehet megenni. Huszti Péter, Piros Ildikó, Eszenyi Enikő alakítása igazán pazar. (Az élet muzsikája, Duna 9.20).
Kedden forrón ajánlom a többszörös Oscar-díjas rendezőlegenda, Billy Wilder 1959-ben forgatott filmjét, amelyben a magyar származású Tony Curtis, valamint Jack Lemmon és Marilyn Monroe remekelnek. A szóke szex szimbólum egyik utolsó filmjében énektudását is megcsillogtatja (Van, aki forrón szereti. Duna 22.40).
Szerdán koradélután mindenképpen jó kikapcsolódás és feltöltődés az interaktív Kívánságkosár megtekintése, határokon átívelő kérések teljesítésével, kedves szívélyes beszélgetésekkel, élő és rögzített hazai előadóművészek - műfaji korlátok nélküli - produkcióival. (Duna 14.15).

21:30 Futball

DUNA TV
06:50 Hajnali gondolatok
07:00 Horvát krónika
07:30 Ecranul Nostru
08:00 Híradó
08:25 Charly, majom a családban
09:15 Jamie 15 perces kajái
09:45 Don Matteo
10:50 A szenvedélyek lángjai
11:40 Család-barát
13:00 Híradó
13:45 Jamie 15 perces kajái
14:20 Kívánságkosár
16:20 Lola
17:10 Charly, majom a családban
18:00 Ridikül
19:00 Híradó
19:35 Don Matteo
20:40 Párizsi helyszínelők
21:30 Szabadság tér 1989
22:20 Fapad
22:50 Gran Hotel II.

Heti csillagjósolás

Kos (03.21.-04.20.)

Az Oroszlán jegyéből induló Hold együtt áll a Jupiterrrel, és a legjobb hatását fejti ki. Péntekre rengeteg lesz a munka, de minden sikerül. Szervezze a legfontosabbakat erre a napra!

Bika (04.21.-05.21.)

Kerülje a személyeskedő vitát, mert nem akar majd meghátrálni, és megmutatkozhat a rossz oldala! Fontos döntést ne most hozzon.

Ikkrek (05.22.-06.21.)

Uralkodó bolygója, a Merkúr átlépni készül a Kos jegyébe. Ez vitára hajlamosít, mely építő jellegű is lehet. A héten közelebb kerülhet egy probléma megoldásához. Kérje ki több szakember tanácsát!

Rák (06.22.-07.22.)

A Hold együtt áll a Jupiterrrel az Oroszlán jegyében, és ez kedvezően megmutatkozik a bankszámláján. A Plútó továbbra sem erősíti a bizalmát a párkapcsolatokra nézve: új alapokra kellene helyeznie a házasságát.

Oroszlán (07.23.-08.22.)

A Jupiter most az Uránusszal szövetkezik az Oroszlán jegyében. Ennek hatására az üzleti szférában mozgók vagyonhoz és vezetői szerephez juthatnak. A Kos jegye felé közeledő Merkúr súlyt ad minden szónak.

Szűz (08.23.-09.22.)

A sorsterületén tömörülő bolygók arra intik, hogy elsősorban az egészségével törődjön. Tekintse át az anyagiakat, vegye számba a társa keresetét és az ajándék pénzeket. Bankhitelnél kedvező fordulat várható.

Mérleg (09.23.-10. 22.)

Komoly nyomásként élheti meg a bolygók találkozóját a Kos jegyében. Üzletársi kapcsolatait át kell alakítani, vagy meg kell szüntetni, ha a másik fél teljesen az ellenőrzése alá kívánja vonni a dolgokat.

Skorpió (10.23.-11. 21.)

A Vénusz a Bika jegyében áll. Most pontot tehet vitáira, kiállhat a saját igazáért. Ez az időszak kedvezően hat szerelmi kapcsolatára, a jelenleg egyedülálló számára pedig új szerelem tűnhet fel a láthatáron.

Nyilas (11.22.-12.20.)

Most megláthatja az összefüggéseket, áttekintheti az életét és terveket készíthet a jövőre. Pozitív hozzáállásának köszönhetően minden kedvezően alakul ön körül.

Bak (12.21.-01.19.)

Egész héten önre mosolyog a Vénusz, és önnek dolgozik a szerencse. Ez az időszak alkalmas lehet a befektetésre. Szabjon határt a költekezésben: ha nem tud mértéket tartani, extravagáns vágyai támadhatnak.

Vízöntő (01.20.-02.18.)

Csupa pozitív dolgot kínál ez a hét. Ha bármilyen témában elbizonytalanodna, nyugodtan kérhet segítséget, tanácsot barátaitól, idősebb rokonaitól, kollégáitól akár magánügyben, akár szakmai kérdésekben.

Halak (02.19.-03.20.)

A Neptun kedvezőtlen fényszöge az aggodalomtól kezdve a zűrzavarig bármit jelezhet. Szerdától a Merkúr az ön anyagi javakat befolyásoló területére lép. Maradjon korrekt, és inkább mondjon nemet a kiadásokra!

A TELEVÍZIÓK MŰSORSZERKESZTŐSÉGEI FENNTARTJÁK A JOGOT, HOGY ELŐZETES BEJELENTÉS NÉLKÜL VÁLTOZTASSANAK MŰSORRENDJÜKÖN!
A **Kol Jisráel** magyar adását élőben, izraeli idő szerint 21 óra 45 perctől 22 óráig sugározzák a héber nyelvű „Reka” adón, a legjobb minőségben. Meghallgatható a rádiókészülékek ultrarövidhullámú (FM) sávjában, az alábbi frekvenciákon:
Észak- és Középső-Galilea - FM 88.5, Észak-Izrael és Cfát környéke - FM 94.4, Haifa peremvidéke - FM 88.8, Haifa belvárosa - FM 93.7, Haifától délre - FM 101.3, Netanja és a Jordán völgye - FM 104.8, Tel-Aviv és környéke - FM 101.3, Jeruzsálem - FM 101.3, Beér-Seva - FM 107.3.

Az adás interneten is követhető: a <http://www.intkolisrael.com> címen. A kábeltelevíziós hálózatokon is meghallgatható: HOT 312-es csatorna, YES 748-as csatorna.

GYERTYAGYÚJTÁS

2015. április 3.
5775. niszán 14.

Gyertyagyújtás:

Jeruzsálem 18:24
Tel-Aviv 18:39
Haifa 18:31

A szombat kimenete:

2015. április 4.
5775. niszán 15.

Jeruzsálem 19:37
Tel-Aviv 19:39
Haifa 19:39

PÉSZÁH

VALUTAÁRFOLYAMOK

USA dollár 3,9800 sekel
Euro 4,2735 sekel
Angol font 5,8813 sekel
Svájci frank 4,0888 sekel

ÚJ KELET FÜGGETLEN HETILAP

Főszerkesztő:

Erős-Hajdu Szilvia

Felelős kiadó:

Chaia és Georg Edri

Eheti számunk szerzői:

Avi ben Giora
Balázs Ibi
Breuer Péter
Halmos László
Halmos Sándor
dr. Kende György
Krasznai Éva
Nagy Timea
Peer Gideon
Róna Éva
Sándor Judit
Sasvári Ildikó
Schnapp Lea
Singer Arje
Stern Livi
Surányi J. András
Tarr Miriam

Tördelés:

Sly Design

A szerkesztőség címe:

49472 Petah Tikva
Tsirilson 25.

Tel: 052/7265-631

Fax: 077/7282-750

e-mail: ujkelet@gmail.com

Hirdetés és előfizetés:

050/534-5041

Nyomda:

Hádfusz Hechadás Ltd.
A szerkesztőség nem felel
a hirdetések tartalmáért.
Kéziratokat nem őrzünk
meg és nem küldünk vissza.

ÖTEZER ÉVES SÖRFŐZDÉT TALÁLTAK TEL-AVIVBAN

Kora bronzkori sörfőzdet találtak a régészek Tel-Avivban - jelentette be vasárnap az Izraeli Régészeti Hatóság.

Tel-Avivban egy építkezés előkészítéskor, egy új irodaház felhúzása előtt a kötelező ásatáson olyan ősi kerámiatöredékekre bukkantak, amelyek jelenléte a régészek szerint sörfőzésre utal.

A régészeti hatóság szerint a leletek arra utalnak, hogy a kora bronzkorban, Kr. e. 3500-3000 körül egyiptomiak éltek a város déli részén, akik a feltárás tanúsága szerint 17 veremben tárolták mezőgazdasági termékeiket. „A több száz kerámiatöredék között több olyan nagyméretű medence maradványait is megtaláltunk, amelyet az egyiptomiak hagyományosan sör főzésére használtak” - mondta Diego Barkan, az IAA ásatást vezető régésze.

A szakemberek a sörkészítés bizonyítékain kívül felszínre hoztak egy nagyjából hatezer éves réztört és egy kovakövet is. „A kerámiákat szalmával vagy más organikus anyaggal megerősítették, ami nem volt jellemző a helyieknek, de az egyiptomiaknál igen” - tette hozzá Barkan. Hasonló eszközöket találtak ugyan már délebbre, a Negev-sivatag északnyugati

részén, de a kutatókat meglepte, hogy a mai Tel-Aviv helyén is éltek egyiptomiak.

„Ez a legrégebbi hely, ahol eddig kora bronzkori egyiptomi jelenlét bizonyítékaira bukkantunk” - hangsúlyozta a régész. „Ma már tudjuk, hogy a régi egyiptomiak is értékelték Tel-Aviv lehetőségeit, és ők is ihattak egy pohár sört itt, mint a város mai lakói.”

A szakemberek szerint az ősi egyiptomi társadalom minden rétege fogyasztott sört, nemre és életkorra tekintet nélkül. Abban viszont még nem bizonyosak a kutatók, hogy csak különleges ünnepi alkalmakkor itták-e, vagy a mindennapokban is fogyasztották.

Az ősi söroket árpából készítették, először megfőzték a gabonát, majd a napon erjesztették a nedűt. A keverékhez gyümölcskoncentrátumokat adtak ízének és aromájának fokozására. A kész italt leszűrték, majd elfogyasztásig különleges edényekben tárolták.

A gízai piramis építői naponta több liter sört is kaptak kenyéradagjuk mellé, és nagyra tartották az italt. „A tökéletesen elégedett ember szájában sör van” - állítja egy, a Kr. e. harmadik évezredből származó felirat.

MTI/Shiri Zsuzsa

KÓSER BIBLIAI ÁLLATKERT JERUZSÁLEMBEN

A bibliai állatkert Jeruzsálem egyik kihagyhatatlan látnivalója - pláne akkor, ha gyerekekkel megyünk. Közel-Kelet legnagyobb állatkertjének óriási, 25 hektáros (a pesti 17 hektáros) területen összesen 2200, 271 különböző fajú állat él itt nyugalomban, a város szélén. Az állatok kóser menün vannak -emellett pedig a Bibliai állatkert a világon egyedülként Pészachra is teljesen kóser.

Az állatkert 22 éve nyílt meg, felváltva az állatok korábbi ramamai hat hektáros szűkös lakóhelyét. Ahogy belépünk, egy óriási tavat láthatunk, amiben mindenféle madár, kacska, fekete hattyú kedvére mártózik meg. A tó körül sétálva megtekinthetjük a bibliai állatokat, azonban azoknak egy talán bővebb gyűjteményét.

Az állatok egészségéről az itteni állatkórház gondoskodik, amely műtétet és terápiákat is végez, emiatt pedig az állatokat nem kell utaztatni.

Az állatkertet évente kb. 5 - 8 százezen keresik föl. A Tisch Zoológiai park- a new yorki Tisch család kezdeti nagylelkű felajánlásának köszönheti a megalapítását, de jelenleg úgy működik, mint egy igazi cég. Az állatkertnek jelenleg több tulajdonosa is van: a Jeruzsálem önkormányzata, a Fejlesztési Hatóság, a Turisztikai Minisztérium és a Jeruzsálem Alapítvány. Az

állatkert a negyvenes években megalakult, akkor még csekély állatállománnyal rendelkező elődje az évek során jócskán gyarapodott, majd pedig végleges otthonra lelt a Malha bevásárló központtól nem messze, a város szélén. Érdekes, hogy a mostani helyre való költözést a nagyvárosi, tehát magyar származású korábbi polgármester, Teddy Kollár is erősen támogatta - és ő volt a mostani kooperáció egyik elindítója, és a szükséges harminc milliárd dollár összekalapozója.

Az állatkert sikeres működését a költségek alacsonyan tartása is segíti. Az állatok etetését is trükkösen sikerült megoldani: rábírták az izraeli mezőgazdasági, és élelmiszeripari cégeket, valamint a kóser vágóhidakat, hogy mint egykor a Szentély fennállásának az idején, most is adjanak tizedet a papoknak - minthogy azonban a kohénok jelenleg nem tudják elvégezni a feladatukat, ezért a részükre felajánlott elemőzsiát az állatok fogyasztják el. Tehát az etetést jóformán ingyen oldják meg. A kóser állatkert ezért cserébe pészachot is tart, azaz a hét napos ünnep alatt ők sem fogyasztanak kovászos, élesztőt tartalmazó ételeket. Homec helyett a madarak rizset, a többiek pedig igény szerint pászkat, azaz máceszt kapnak. Aki nem hiszi, járjon utána!

Sasvári Ildikó

KIVONULÁS

Hamarosan ünnepi asztalhoz ülünk és megemlékezünk őseink szerencsés megmeneküléséről, a kivonulásról Egyiptomból. Jó lenne minden hétköznapi bajt magunk mögött hagyva, az öröme koncentrálni, de idén ez a szokásosnál nehezebben sikerül. Nem csupán azért, mert a terített asztalt látva bizony eszembe jut, hogy Izraelben a legutóbbi felmérések szerint a lakosság negyede szegénységben él. Az ünnep kapcsán a különböző segélyszervezetek több tízezer élelmiszer-csomagot osztottak ki.

Nyugtalanító híreket osztott meg velünk Cahal is. A kedden nyilvánosságra hozott jelentés szerint a hátország védelméért felelős szervezet arra számít, hogy egy északról érkező támadássorozatban Izraelnek akár napi 1200 rakétával is szembe kellene néznie. A borulató forgatókönyv szerint a Vaskupola egy ilyen terhelést nehezen tudna semlegesíteni, a polgári sebesültek száma magas lenne, komoly infrastruktúrális károk érnék az országot.

Mindemellett Damoklész kardjaként fejünk felett lebeg az iráni atom ügye is, melyre lapzártánkig megnyugtató megoldást nem találtak a világ vezető hatalmai. Gyanítom utána sem lesz nagy előrelépés. Biztatásul azért annyit felidéznék: a történelem nagy viharaiiban számos hatalmas, megsemmisítésünkre felesküdt nemzet tűnt el a süllyesztőben, de Izrael népe minden baj ellenére fennmaradt. Sőt immár több mint hat évtizede saját országban él. Hag szameah!

Erős-Hajdu Szilvia

Ha bármely városban nem talál Új Keletet, hívja a BÁR céget, ahol megmondják, HOL KAPHATÓ AZ ÚJSÁG
Telefon: 03-607-0707